

Individuální zadání–Od džínoviny ke šperku

Rebeka Šuveríková

Bakalářská práce
2023

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Produktový design

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Rebeka Šuveríková**
Osobní číslo: **K20143**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimédia a design – Produktový design**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Individuální zadání**

Zásady pro vypracování

1. Reflexe dosavadního stavu poznání vztahujícího se k tématu práce
2. Vlastní analýza poznatků pro následnou práci s tématem
3. Variantní návrhy řešení
4. Postup zpracování vybrané varianty řešení
 - a) teoretická část v rozsahu 25 – 30 normostran textu
 - b) prototyp nebo funkční model nebo fyzický model v měřítku 1:1, 1:2, 1:3, 1:5, 1:10 podle charakteru projektu a konzultace s vedoucím práce
 - c) grafická prezentace v rozsahu minimálně 2,8 m²

Rozsah bakalářské práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

KŘÍŽOVÁ, Alena. Ornament – oděv – šperk: archaické projevy materiální kultury. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 253 s. Etnologické studie. ISBN 9788021049635.
KULA, Daniel, Elodie TERNAUX a Quentin HIRSINGER. Materiology: průvodce světem materiálů a technologií pro architektky a designéry. Praha: Happy Materials, c2012, 342 s. ISBN 9788026005384.
UNTRACHT, Oppi. Jewelry: concepts and technology. Wiltshire: Robert Hale, 2019, xxiii, 840 s. ISBN 978-0-70919-616-7.
VÁLEKOVÁ, Monika. Vodopád krásy : drôt a farby v rukách Remigie Biskupskej. 1. vyd. V Žiline Bratislava: Považské múzeum Združenie šperkárov AURA, 2012. 85 s. ISBN 9788088877615 (viaz.).

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. art. Ivan Pecháček**
Produktový design

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **19. května 2023**

Mgr. Josef Kocourek, Ph.D.
děkan

doc. M.A. Vladimír Kovařík
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 1. prosince 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ / DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlině právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlině, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlině na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlině nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské/diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že:

- jsem na bakalářské/diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlině dne 16.5.2023

Jméno a příjmení studenta: Rebeka Šuveríková

podpis studenta

ABSTRAKT

Táto bakalárska práca sa zaoberá výrobou sady šperkov zo starého džínsového materiálu. Materiáli, ktoré sa používajú pri šperkoch sú džínsové rifle, bio živica a striebro. Prvá polovica práce sa venuje štúdiu šperkov, rýchlej móde a odvrátenej strane džínsového priemyslu.

Druhá polovica práce je venovaná výrobe autorského materiálu, návrhom sady šperkov a jej realizácií. Táto práca je prínosom k tvorbe udržateľnejších šperkov. Má inšpirovať ďalších ľudí, ako možno znížiť environmentálny dopad módneho priemyslu pomocou dizajnu.

Kľúčové slová: sada šperkov, denim, striebro, udržateľnosť, rýchla móda, bio živica

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the creation of a set of jewellery from old denim material. The materials used in the jewellery are denim jeans, bio resin and silver. The first half of the thesis deals with the study of jewellery, fast fashion, and the downside of the denim industry.

The second half of the thesis is dedicated to the production of the original material, the design of the jewellery set and its realisation. This work is a contribution to the creation of more sustainable jewellery. It is meant to inspire other people how the environmental impact of the fashion industry can be reduced through design.

Keywords: jewellery set, denim, silver, sustainability, fast fashion, bio resin

Chcela by som úprimne poďakovať Mgr. A. Ivanovi Pecháčkovi za vedenie mojej bakalárskej práce, ale aj ďalším pedagógom za ich cenné rady a rozvoj počas bakalárskeho štúdia. Vaše odborné vedenie a motivácia boli pre mňa neoceniteľné a výrazne prispeli k môjmu akademickému a tvorivému vývoju mladej dizajnerky.

Rovnako by som sa chcela poďakovať svojej rodine a priateľovi za ich neustálu podporu a povzbudenie počas celej cesty bakalárskym štúdiom.

„Udržateľnosť nie je možnosť, ale povinnosť.“ - Hubert Reeves

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Túto bakalársku prácu som vypracovávala samostatne pod vedením vedúceho bakalárskej práce Mgr. A. Ivana Pecháčka s použitím odbornej literatúry, ktorá je uvedená v prílohe tejto práce.

OBSAH

ÚVOD	10
1 ŠPERK	11
1.1 HISTÓRIA ŠPERKU.....	11
1.2 EXPERIMENTÁLNY ŠPERK 20. STOROČIA	15
3.1 SÚČASNÝ VÝVOJ A TENDENCIE V ŠPERKU	19
3.1.1 Udržateľný dizajn v šperku	19
3.2 MATERIÁLY V ŠPERKU	20
3.2.1 Striebro	21
3.2.2 Epoxidová živica	21
4 FAST FASHION	23
4.1 VZNIK RÝCHLEJ MÓDY	23
4.2 KATASTROFY SPÔSOBENÉ FAST FASHION MÓDOU.....	24
4.2.1 Zrútená budova Rana Plaza v Savare	25
4.2.2 Fashion Revolution	25
5 DENIM	27
5.1 VÝVIN DENIMU.....	28
5.2 PRÍRODNÉ INDIGO.....	31
5.3 SYNTETICKÉ INDIGO	32
5.4 ODVRÁTENÁ STRANA DENIMU.....	32
5.5 UDRŽATEĽNOSŤ V DŽÍNSOVOM PRIEMYSLE.....	33
6 KONCEPT	35
6.1 KONKURENCIA	35
6.1.1 Mosevic	36
6.2 TVORBA AUTORSKÉHO MATERIÁLU.....	36
7 SPRACOVANIE NÁVRHU	41
7.1 NÁROKY PRI NAVRHOVANÍ SADY ŠPERKOV	41
7.1.1 Meba bioresine	41
7.2 INŠPIRÁCIA.....	42
7.3 NÁVRHY.....	42
7.4 DOPLNKOVÝ MATERIÁL	43
7.5 NÁVRH SADY ŠPERKOV	44
7.5.1 Tvarový vývoj prsteňov	44
7.5.2 Tvarový vývoj náušnic	45
7.5.3 Tvarový vývoj náhrdelníka	45
7.5.4 Uzamykanie a retiazka	46

8	REALIZÁCIA	47
8.1	RAPID PROTOTYPING	47
8.2	SILIKÓNOVÁ FORMA	48
8.3	VÝROBA RIFLOVEJ ZMESI	48
8.4	VÝROBA PRSTEŇOV	49
8.5	VÝROBA NÁUŠNÍC	49
8.6	VÝROBA NÁHRDELNÍKA	50
8.7	FINÁLNA SADA ŠPERKOV	50
	ZÁVER	55
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	56
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	58
	ZOZNAM OBRÁZKOV	59

ÚVOD

Zodpovednejší, ohľaduplnejší a udržateľnejší dizajn začína práve od samotného materiálu. Preto sa práve ním bude táto bakalárska práca zaoberať.

Módny priemysel možno v súčasnosti považovať za najväčšieho giganta v tvorbe odpadu. Odpad vzniká nielen pri výrobe, ale aj na svojom konci. Tony nepredaného oblečenia sa potom objavuje na skládkach.

Odpadovým materiálom, ktorý posluží k tvorbe autorského materiálu budú práve džínsy. Oblúbené modré rifle zaviňujú veľa znečistenia behom svojej výroby, ale aj na konci svojho života. Modré rifle stelesňujú všetko dobré aj zlé v módnom priemysle.

Cieľom tejto bakalárskej práce, je priblížiť problematiku fast fashion módy v dnešnom svete a pokúsiť sa nájsť riešenie prostredníctvom upcyklovania starých džínsových odevov. Myšlienkou je vytvoriť nový a jedinečný materiál, ktorý sa v podobe exkluzívnych šperkov vráti späť do outfitu a dostane tak druhú šancu na dlhodobejšie nosenie než len jednu módnou sezónu.

Teoretická časť tejto bakalárskej práce sa zameriava na bohatú históriu šperkov a ich vývin, ale aj na súčasné tendencie šperku. Druhá kapitola je venovaná problematike fast fashion módy, ktorá sa podieľa na znečisťovaní životného prostredia a tvorbe neskutočného množstva odpadu. Posledná kapitola z teoretickej časti je venovaná práve denimu. Od jeho vzniku cez historický vývin, až po odvrátenú stranu výroby o ktorej módny priemysel nerozpráva.

Praktická časť sa zaoberá experimentálnou výrobou autorského materiálu pozostávajúceho zo starých džínsov a ekologicky udržateľnej živice. Použitá živica pozostáva z biomasy a ďalších surovín z obnoviteľných zdrojov. Autorský materiál je následne zakomponovaný do návrhovej časti a spoločne so striebrom vytvára sadu exkluzívnych šperkov.

1 ŠPERK

Už od začiatku ľudskej existencie sa objavovala túžba zdobit' sa a vyčnievať. Ľlovek mal vždy potrebu sa nejako vynímať a pútať pozornosť ostatných ľudí. Šperky boli v celej ľudskej histórii mimoriadne cenené, či už v podobe amuletu, rodinnej alebo osobnej pamiatky, alebo tiež ako forma platidla.

Pre mňa má šperk hlbší význam. Predstavuje spôsob, ako ukázať svoju vnútornú podstatu. Cez šperk dokážeme náhodnému pozorovateľovi odhaliť veľa o našej osobnosti. Je tajomný, zdobí nás, ale aj obohacuje.

Správne zvolený a zladený šperk dokáže okamžite pritiahnúť pozornosť a vytvoriť ten najlepší dojem. Vie očariť, ale aj pobúriť. Skvele moje pocity zo šperku opísala slovenská dizajnérka šperku Petra Toth, ktorá pre časopis Remeslo, Umenie, Dizajn povedala: „Tvorba šperkov je pre mňa tá najvznešenejšia a najkomplexnejšia forma umeleckého vyjadrenia. Každý šperk si nesie svoj vnútorný príbeh, ktorého dizajnér vytvorí formu, ale jeho skutočný dej mu prideli až konkrétny nositeľ.“ (Čavojcová, 2016, s.13)

1.1 História šperku

Šperk je neodmysliteľnou súčasťou našej histórie. Ako sa menilo ľudstvo, tak sa vyvíjal aj šperk. Sprevádza nás už niekoľko tisícročí, no stále vie rovnako zaujať a vnieť do dnešného sveta krásu v podaní akým to vie len on. Cez tisícročia udáva postavenie ľudu, vierovyznania alebo kultúry. Odráža kultúrne hodnoty, zmeny v technológii a móde. Dizajn šperkov a materiálov prešiel časom dlhú cestu.

Pravek

Už o praveku môžeme povedať, že sa tu objavil šperk. Mohli sme ho nachádzať v primitívnych prejavoch pravekých ľudí, ktorý svoje telo zdobili rôznymi kosťami zvierat, farebnými pierkami vtáctva, rastlinami, kvetmi, kúskami dreveniny alebo využitím rôznych prírodných pigmentov.

Starovek

Šperkárstvo v staroveku bolo na vysokej úrovni. Príkladom sú tomu napr. Kréta a Mykény. Okolo 1800 p.n.l sa tu objavili techniky filigránu a granulácie. Využívali tiež inkrustáciu drahými kameňmi. Inšpiráciu nachádzali napr. v rastlinách a zvieratách. Medzi najznámejšie šperky krétskej kultúry patrí záves s dvoma včelami. (Křížova, 2015)

Obrázok 1 Záves s dvoma včelami (Křížová, 2015)

Staroveké Grécko bolo veľkým milovníkom šperkov. Obľúbené boli hlavne predmety zo zlata, ako napr. ihlice, fibuly a náhrdelníky, ale aj spony ktorých hlavnou funkciou bolo zopnutie plášťa. Veľkým inšpiračným zdrojom boli mytologické námety. Pri prsteňoch korunku tvorila gema, ktorá bola rytá do hĺbky alebo kamei s plastickou rezbou.

Rímske zlatníctvo si bralo za vzor etruské a grécke umenie šperku. Nedosahovali však takej vysokej kvality v odvetí filigránu a granulácie. Kvôli tomu uprednostňovali drahé kamene a perly. Obľubu v tomto období mali aj gemy. (Křížova, 2015)

Obrázok 2 Gemma Augustea (Křížová, 2015)

Ranokresťanské obdobie

V období raného stredoveku boli v Byzantskej ríši typické námety s vyobrazením Panny Márie, Krista a svätých. Obľúbenou sa stala technika emailu, využívaná na šperkoch ale aj na liturgických predmetoch. Kresťanská symbolika sa objavila napr. na buliach, relikviách, krížoch a amuletoch.

V období vlády Karola Veľkého bolo v šperku typické miešanie byzantských a kresťanských motívov. To sa prejavilo v tvarosloví, ale aj v motívoch. V obľube boli tiež korunovačné klenoty. (Křížová, 2015)

Románske obdobie

V románskom období sa rozvíjali techniky prevzaté zo starovekých kultúr, a to kovanie, tepanie, cizelovanie alebo technika pájania. Podstatnú rolu hrala inkrustácia drahými kameňmi. V obľube boli aj predmety s magickou funkciou ako amulety, relikviáre, ružence a križe. Hlavným objednávateľom šperkov boli šľachtici a panovníci. (Křížová, 2015)

Gotika

V období gotiky bola veľká obľuba v nosení prsteňov. Boli symbolom svetskej a cirkevnej moci. Vrcholná gotika priniesla novinku a tým bol ozdobný pás nosení ženami aj mužmi. (Křížová, 2015)

Renesancia

Renesancia bola dobou, keď sa umenie a remeslo začali rozoznávať. Zlatníctvo patrilo k umeniu. K rozmachu šperkov prispelo aj veľké množstvo surovín, ako sú drahé kovy, kamene a perly vďaka dovozu z Ázie a Afriky. V obľube boli kombinácie zlata, drahých kameňov, perál, slonoviny a emailu. V renesancii sa dôraz kládol hlavne na farebnosť a plastickosť. Motívy z tohto obdobia boli výjavy z antickej mytológie, morského sveta alebo z biblie, ale aj portréty historických osôb. (Křížová, 2015)

Obrázok 3 Náhrdelník od Hansa Reimera, 1575 (Křížová, 2015)

Baroko a Rokoko

Dominantou týchto období bola inšpirácia rastlinami. Veľkú inšpiráciu tvorili aj námety exotickéj flóry. Barokový šperk je špecifický svojou perfektnou symetrickou kompozíciou, ktorá kladie dôraz na lesk a veľké drahé kamene. Vďaka nástupu nových technológií v brúsení kameňa, bol ovplyvnený aj jeho vzhľad. Uprednostňovala sa jednofarebnosť celého šperku. Veľkou obľubou sa stali tiež perly. Vrcholom barokového šperku boli práce od Francúza Gillesa Légareho. (Křížová, 2015)

Secesia

V secesii boli hlavnými inšpiračnými zdrojmi príroda, lúnia, japonská a čínska kultúra. Obľúbené boli techniky smaltu, priehradkový a priesvitný email a technika plique-á-jour, ktorej podstatou bolo vyplniť okienka len priesvitnou farebnou pastou. V obľube boli aj zvieracie motívy späté s vodou a vzduchom, ako pávy, žeriavy, labute a vážky. Ďalej rastlinné motívy z čínskeho a japonského prostredia, ako napríklad bambus, čerešňové kvety, ľalie a chryzantémy. Významným šperkárom z tohto obdobia bol Alfons Mucha. Svoj návrh šperku vždy najskôr vytvoril v grafickej podobe na farebných litografiách. (Křížová, 2015)

Obrázok 4 Náramok s prsteňom s motívom hada, Alfons Mucha (Křížová, 2015)

19.-20. storočie

V tomto období sa klenotnícke firmy zameriavali na meštiansku vrstvu. Mnohé klenotnícke firmy z tohto obdobia postupne rozšírili svoju ponuku aj o odevy alebo nábytok. Centrom diania šperku bol Paríž.

Mimoriadne postavenie si získala firma *Cartier*. K najslávnejším obdobiam firmy patrí medzivojnová doba a štýl *art déco*. Táto značka sa vyznačuje vysokými cenami, a drahými kameňmi. (Křížová, 2015)

Obrázok 5 Nákrčník od Cartier (Křížová, 2015)

Tiffany je najstaršou americkou firmou v New Yorku, ktorá bola založená v roku 1837. Táto značka neponúka len množstvo šperkov, ale aj hodinky a stolný riad v historizujúcom štýle. Taktiež vyrába ozdobné sklo a osvetlenie.

Daniel *Swarovski* sa stal najvýznamnejším dodávateľom kryštálových kameňov pre výrobcov šperkov a módnych doplnkov. Súčasnú sídlo je v Paríži. (Křížová, 2015)

1.2 Experimentálny šperk 20. storočia

Ako povedal slovenský konceptuálny šperkár a dizajnér Karol Weisslechner „Aj fľak od kečupu na košeli môže byť šperkom.“ (Blažek, 2015, s.1)

Experimentálny šperk je umelecká forma prejavu, ktorá sa vyznačuje dávkou kreativity a hľadá nové spôsoby tvorby a nositeľnosti šperku. Dizajnéri, ktorí sa zaoberajú experimentálnym šperkom, prekračujú hranice tradičných materiálov a zaužívaných techník, aby vytvorili unikátne a konceptuálne dizajnové diela. Šperk sa prispôboval a reflektoval

nové avantgardné a umelecké smery, ako napríklad konceptualizmus, minimalizmus, pop art, architektúru a rôzne subkultúry.

Bauhaus

Toto obdobie v histórii je dôležitým míľnikom, ktorý zohráva úlohu pri formovaní súčasného dizajnu, ale aj šperkov. Šperky sa v tomto období vyrábajú z lacných a netradičných materiálov.

Anni Albers

Na tvorbu tejto dizajnéry mal veľký vplyv Bauhaus na ktorom aj pôsobila. Jej tvorba sa vyznačovala prácou s materiálmi ako sú kancelárske sponky, plastové loptičky alebo skrutky. Špecializovala sa na experimentovanie s textíliami, prepájala tradície s moderným svetom , tým že využívala inovatívne techniky. (Blažek, 2015)

Obrázok 6 Náhrdelník od Anni Albers (Blažek, 2015)

Margaret de Patta

Táto americká šperkárka experimentovala v oblasti dizajnu šperku. Bola ovplyvnená tvorbou Bauhausu. Zaoberala sa geometriou, vzormi a hrou svetla a tieňa. Jej špecializáciu bolo požívanie nových technológií ako bol napr. elektrický odpor. (Blažek, 2015)

Obrázok 7 Brošňa od Margaret de Patta (Blažek, 2015)

Anton Čepka

Bol významný slovenský umelec a patril k prvým experimentálnych šperkárom na Slovensku. Jeho tvorba sa vyznačovala konštruktivistickým prístupom a hľadáním nových materiálov a foriem. Ako inšpiratívny zdroj mu slúžili prístrojové techniky alebo kozmické a letecké prostredie. Medzi typické materiáli s ktorými vytváral svoje šperky bolo striebro, drevo, koža a sklo. (Blažek, 2015)

Obrázok 8 Brošňa, Anton Čepka (Blažek, 2015)

Lam De Wolf

Je to holandská dizajnérka šperku. Zameriava sa na ozdoby krku a hlavy. Netradičným spôsobom sa snaží zakomponovať do svojich šperkov napr. paličky a ventilové rúrky. Pracuje s textilným odpadovým materiálom a jeho vrstvením. (Blažek, 2015)

Obrázok 9 Náhrdelník, Lam De Wolf (Blažek, 2015)

Caroline Broadhead

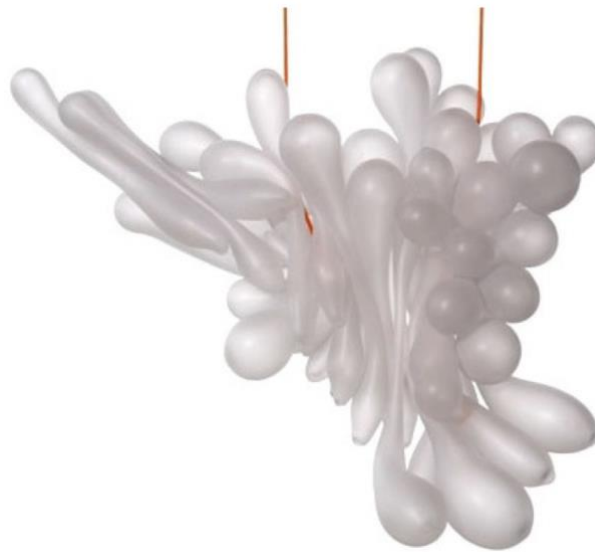
Je britská šperkárka a dizajnerka známa svojou inovatívnou tvorbou. Jéj práca sa vyznačuje experimentálnym prístupom v ktorom kombinuje rôzne materiály. Pracuje s kováčstvom, tkaním a textíliami. Znárou prácou je napríklad šperk, ktorý pokrýval vrchnú časť tela v ktorom využila farebné nylónové vlákna. (Blažek, 2015)

Obrázok 10 Náhrdelník, Caroline Broadhead (Blažek, 2015)

Christoph Zellweger

Zaoberá sa hľadaním identity, hravými kompozíciami a organickými tvarmi. Jeho práce sa vyznačujú experimentálnym prístupom. Používa napr. techniku zvárania a pracuje s netradičnými materiálmi. V súčasnosti sa venuje inštalácií. (Blažek, 2015)

Obrázok 11 Christoph Zellweger, náhrdelník (Blažek, 2015)

3.1 Súčasný vývoj a tendencie v šperku

„Je ťažko povedať určitý smer, ktorým sa uberá dnešný šperk. Sú však niektoré aspekty modernej doby, ktoré ho do veľkej miery ovplyvňujú. S istotou môžeme povedať, že stúpol nárast kreativity vo všetkých odvetviach dizajnového sveta. Výhodou pri tvorení šperkov v dnešnej dobe sú napríklad počítače a hlavne výroba.“ (Young, 2010, s.12)

Jeden z trendov, ktorý sa objavil v nedávnych rokoch, je častejšie využívanie technológií pri zhotovovaní šperkov. Niektorí dizajnéri napríklad používajú technológiu 3D tlače na vytváranie zložitých a komplikovaných dizajnov, ktoré by bolo ťažké alebo nemožné vyrobiť tradičnými metódami.

Ďalším aspektom, ktorým sa vo svojej práci zaoberám aj ja, je použitie udržateľných a etických materiálov pri výrobe šperku. V súčasnej dobe sa čoraz viac ľudí pozerá na materiály udržateľnejším pohľadom voči životnému prostrediu. V oblúbe sú recyklované kovy a drahé kamene. Celkovo môžeme povedať, že rýchlosťou akým sa dnešný svet vyvíja a s ním aj moderné technológie ovplyvňujú dnešný vývin šperku ako ho poznáme.

3.1.1 Udržateľný dizajn v šperku

Keď sa udržateľnosť spojí so šperkom, stáva sa jednou zo základných hodnôt dizajnéra alebo firmy. Udržateľnosť v šperkárstve sa zaoberá zohľadňovaním environmentálnych, sociálnych a ekonomických aspektov v celom výrobnom procese šperkov. To zahŕňa

používanie recyklovaných materiálov, spravodlivé obchodovanie so surovinami, minimalizáciu odpadu a ochranu životného prostredia.

Recyklácia môže byť využitá ako základ pre tvorbu dizajnu šperkov pomocou materiálov alebo predmetov, ktoré v ich predchádzajúcej funkcii nemali nič spoločné so šperkom. Napriek tomu, je možné tieto materiály a predmety opätovne kreatívne využiť, pretransformovať a zvýšiť ich hodnotu tým, že sa stanú súčasťou šperku. Táto metóda sa nazýva aj *upcycling*. Na rozdiel od recyklácie sa tieto materiály netransformujú ani nerozkladajú, aby sa mohli znovu použiť. Namiesto toho sa používajú rovnaké materiály, ale ich pôvodná funkcia sa mení. (Fettolini, 2018)

Camilla Pietropaoli

Talianska dizajnérka Camilla Pietropaoli, vytvorila pre firmu Maral Raap dizajnový šperk, v ktorom používa ako základ pre svoje šperky rozbité vnútorné rúrky z bicyklov. Guma v kombinácii s kúskami striebra nadobúda úplne iný význam. (Fettolini, 2018)

Cherry Boonyapan

Táto dizajnérka použila napríklad na výrobu náhrdelníka a náramku vrchné časti z viečok kartónov od mlieka z Tetra Paku, ktoré po otvorení kartónu nemajú ďalšie využitie. Náhrdelník a náramok zožali veľký úspech a vyhrali cenu Sprenglaz project. (Fettolini, 2018)

Dať život produktom, ktoré sa už nepoužívajú, sú určite udržateľným postupom, pretože vo výrobnom procese nie sú potrebné nové suroviny, čo prispieva k eliminácii odpadu, ktorý by s najväčšou pravdepodobnosťou skončil na skládke alebo na miestach, kde môže mať vplyv na znečistenie životného prostredia. (Fettolini, 2018)

3.2 Materiály v šperku

Materiál je neodmysliteľnou súčasťou pri navrhovaní šperku. Každý materiál má špecifické vlastnosti ako lesk, farbu, tvrdosť alebo priehľadnosť. Materiály ktoré sa používajú pri výrobe šperkov sú drahé kovy ako zlato, striebro, platina, potom z neušľachtilých kovov meď a mosadz a drahých kameňov diamanty, rubíny, zafíry a smaragdy. Z organických materiálov sa používajú napríklad perly.

„Prírodné materiály ako sú drevo, koža, kosti a mušle sa používajú už od doby staroveku. Tieto materiály sa kombinujú s novšie vyvinutými syntetickými materiálmi ako sú plast,

guma, betón a magnet, ktoré sa stali neodmysliteľnou súčasťou dnešného moderného šperku ako ho poznáme.“ (Young, 2010, s. 12)

Zvolený materiál ovplyvňuje celý vizuál dizajnu šperku, preto je dôležité zväziť výber materiálu. Faktory pri výbere sú cena, odolnosť, vzhľad, ale aj etický význam v žijúcej kultúre.

3.2.1 Striebro

Striebro sa považuje za jeden z najobľúbenejších kovových materiálov s ktorým sa dá pracovať. Ušľachtilé striebro obsahuje 999 častí striebra. *Britannia silver* sa skladá z 958 častí striebra a 42 častí medi a *sterling silver* z 925 častí striebra a 75 častí medi.

Jeho vlastnosťou je tavitelnosť. Bod tavenia nastáva pri teplote 960,5 °C. Je poddajné a vo vysokej teplote je možné ho tvarovať a rozťahovať, pričom keď je tvrdé zachováva si svoju pevnosť a tvar. Ďalej sa dá aj bez problémov spojiť pomocou striebornej pájky. Striebro sa dá taktiež vyleštiť do vysokého lesku. Je vhodné pre zložité vzory a detailnú prácu. Striebro je skvelou voľbou pre ľudí s citlivou pokožkou a alergiami, je totiž hypoalergénne. (Young, 2010)

Obrázok 12 Striebro (Young, 2010)

3.2.2 Epoxidová živica

Epoxidová živica je obľúbeným materiálom rôznych šperkárov. Jej výhodou je presnosť tvaru a priehľadnosť. Je ňou možné odliať prakticky čokoľvek, pokiaľ má človek správnu formu. Obľúbenými predmetmi na zaliatie sú rôzne rastliny, hmyz, alebo drobné predmety. Živicové šperky môžu byť v rôznych štýloch, vrátane čírych, nepriehľadných alebo farebných. Možno ju tiež kombinovať s inými materiálmi, ako je kov, drevo alebo koža a vytvoriť tak jedinečné kúsky.

Kryštalová živica je dvojzložková epoxidová hmota. Po opatrnom zmiešaní živice a tvrdidla nám vzniká hmota, ktorú môžeme vyliat' do pripravenej formy. Vďaka chemickej reakcii nám zmiešaná látka začne tvrdnúť. Vhodné miesto na tuhnutie látky je kľudné prostredie bez prievanu a náhlych zmien teplôt. Ideálna je izbová teplota. Úplne vytvrdnutie látky nastáva približne po 36 hodinách. Dôležité je počas plynutia tohto času sledovať odliatok, pre prípadné odstránenie bubliniek alebo možnosti vytečenia formy. Po vytvrdnutí živice sa forma odstráni a následne sa šperk vyleští poprípade nalakuje, aby sa vytvoril lesklý povrch. (Ivancová, 2011)

Obrázok 13 Odliatky zo živice (Ivancová, 2011)

4 FAST FASHION

„Móda nie je len krásna inšpirácia a obdivuhodné umelecké remeslo, ale je to predovšetkým biznis, v ktorom sa točia miliardy.“ (Bartlová, 2018, s. 109)

Fast Fashion alebo v preklade tzv. rýchla móda označuje trend rýchlej výroby oblečenia a jej predaja, ktorý reaguje na najnovšie módné trendy. Produkty rýchlej módy fungujú na myšlienke lacno a rýchlo. Za fast fashion značky môžeme považovať Zaru, ktorá je súčasťou španielskej módnej skupiny Inditex, pod ktorú patrí aj značka Bershka, Stradivarius a Pull and Bear, ďalej švédsku značku H&M, Forever21, Shein atď. Tieto spomínané značky uprednostňujú rýchlosť a náklady pred udržateľnosťou a etnickými pracovnými postupmi. Keďže módnym priemyslom má v súčasnosti hodnotu 2,5 bilióna dolárov, každý jeden dolár má svoju daň.

V záujme firiem udržať si svoje náklady čo na najnižších číslach, tieto firmy využívajú lacné materiály a pracovnú silu, ktorá robí v neľudských podmienkach často posilnená aj o detskú prácu. Takto dochádza k zhoršovaniu životného prostredia ako aj k vykorisťovaniu ľudí. Keďže sa hovorí, že odevný priemysel patrí k najväčším znečisťovateľom životného prostredia, každý jeden z nás čo vlastní v šatníku kus oblečenia z týchto *fast fashion* značiek, nesie daň na znečistení životného prostredia.

Dnešným veľkým prispievateľom vo *fast fashion* sú aj sociálne siete ako Instagram, Tik tok, Facebook a jeho tvorcovia na týchto platformách. Influenceri každý deň pridávajú obrovské množstvo obsahu, kde môžeme vidieť najrôznejšie spolupráce s módnymi značkami v ktorých ponúkajú zľavové kódy, aby vás prinútili k bezhlavému nakupovaniu vecí, ktoré v konečnom dôsledku vlastne ani nepotrebuje.

4.1 Vznik rýchlej módy

V minulosti módné trendy udávala šľachta. Iba vyššie postavené vrstvy si mohli dovoliť nové oblečenie od krajčírky. Vysoká cena látok a materiálov od remeselníkov a zámorských dodávateľov, bola pre bežného roľníka nepredstaviteľná vec.

V takom 19. storočí si krajčírku mohli dovoliť len bohatí ľudia, alebo vyššie postavené vrstvy. Krajčírka takýmto ľuďom ušila oblečenie na mieru. Chudobnejší ľudia boli v tomto období zručnejší, pretože boli častokrát nútení si vlastné oblečenie šiť sami, keďže krajčírke služby boli pre nich nepredstaviteľná finančná záležitosť. Konfekcia a rôzne veľkosti v obchodoch ešte vtedy neexistovali. Zlom nastal až nástupom priemyselnej revolúcie, kedy

vznikli aj šijacie stroje, ktoré úplne zmenili dejiny obliekania. Vďaka priemyselnej revolúcií sa oblečenie stalo viac dostupné pre jej rýchlejšiu výrobu a masovú produkciu. (Bartlová, 2018)

Pojem *fast fashion* sa zrazu neobjavil keď sa otvorili prvý krát brány obchodu značiek ako Zara alebo H&M. Tento pojem sa objavil až niekedy v 90. rokoch 20. storočia, potom čo na americký trh vstúpila už 15 rokov fungujúca španielska značka Zara. Vtedy The New York Times Magazine po prvý krát použil pojem *fast fashion*, pretože sa snažil opísať niečo, čo dovtedy bežnej spoločnosti ešte nebolo známe. Hovoríme o rýchlosti, ktorou dokáže značka Zara premeniť návrh na nový výrobok. Čas, za ktorý to vtedy Zara dokázala bol presne 15 dní kým sa návrh až cez produkt dostal na kamenné predajne do predaja.

Otázkou znie, prečo by človek potreboval každé dva týždne novú kolekciu? Odpoveď je jednoduchá, chce byť trendy a zapadať. Každý jeden človek chce byť akceptovaný spoločnosťou a byť súčasťou trendu. Dáva mu to pocit že niekam patrí a je prijatý, či už rovesníkmi alebo spoločnosťou. Častokrát sa ľudia pomocou prebiehajúceho trendu snažia vyjadriť svoj osobnostný štýl a preferencie. V niektorých prípadoch je to o statuse a prestíži. To napríklad platí pre nosenia drahého značkového oblečenia.

4.2 Katastrofy spôsobené fast fashion módou

Fast Fashion móda sa podieľa a podporuje nútenú detskú prácu, znečisťuje životné prostredie a tvorí neskutočné množstvo odpadu, a to konkrétne 92 miliónov ton ročne a jedna z ďalších stránok o ktorých sa hovorí málo je, že vykráda návrhy a nápady mladých dizajnérov, ktorý nemajú finančné kapacity na to, aby sa súdili s miliardovými podnikmi.

„Nikde nie je rýchla móda viac rozšírená ako v Bangladéšskej ľudovej republike. Vo fiškálnom roku 2018 tu 40 miliónov robotníkov vyrobilo konfekčné oblečenie na export v hodnote cez 30 miliárd dolárov. Bangladéš je tak podľa Svetovej obchodnej organizácie druhý najväčší producent odevu hneď po Číne s Hongkongom. Prezident Bangladéšskej asociácie výroby a vývozu odevu povedal, že na odevnom priemysle je závislých päťdesiat miliónov ľudí. Čiže je na ňom závislá celá ich ekonomika.“ (Thomas, 2019, s.73)

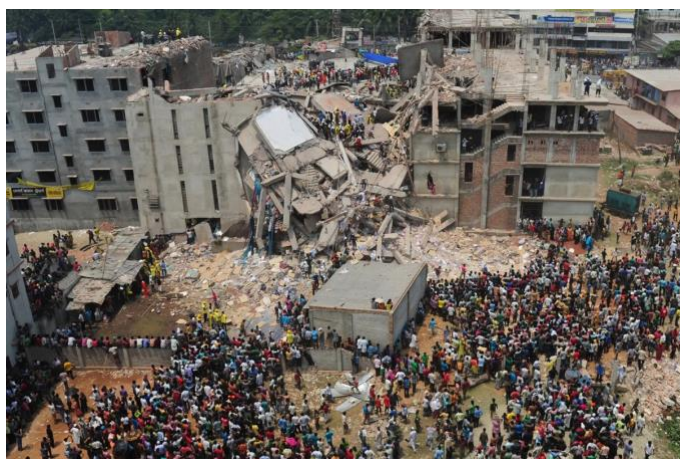
Továrne, ktoré vyrábajú oblečenie, najmä v Bangladéši, často nie sú postavené v súlade s bezpečnostnými opatreniami, ako je napríklad uzemnenie elektrických vedení alebo existencia núdzových východov. Avšak, aj keď sú tieto opatrenia zanedbané, továrne sú dôkladne strážené, aby sa zabránilo krádežiam a únikom pracovníkov. Továrne sú často

vzdialené od veľkých miest a sú obvykle umiestnené na odľahlých miestach, čím sa zabezpečuje, že ich aktivity sú neviditeľné pre verejnosť. (Thomas, 2019)

4.2.1 Zrútená budova Rana Plaza v Savare

Za jednu z najväčších módných katastrof sa považuje pád budovy odevnej továrne. „V aprílový deň roku 2013, začali spravodajské zdroje informovať o zrútení osemposchodovej budovy odevnej továrne v Bangladéši, ktoré bolo označené za najhoršie nešťastie v odevnej továrni na svete. Pri katastrofe v Rana Plaza zahynulo viac ako 1100 ľudí a ďalších 2500 bolo zranených, pričom za hlavnú príčinu sa označovala korupcia a úplatkárstvo.“ (Rahman, 2022)

Smutné na tejto celej udalosti je, že ešte deň pred touto katastrofou sa na budove objavili mnohé praskliny. Ráno pred pádom budovy zamestnancami prosili a odmietali vstúpiť do budovy. Po vyhrážkach vedúcich z nevyplatenia výplaty do budovy vošli. Z ruín nevyťahovali len mŕtvych ľudí, ale aj visačky vyše tridsiatich módných značiek, medzi ktoré patrila aj značka Mango, ktorú môžeme nájsť v slovenských aj českých obchodných centrách. Po tejto katastrofe sa len 9 značiek podpísalo k zmluve k väčšej transparentnosti a lepším pracovným podmienkam.

Obrázok 14 Zrútená budova Rana Plaza v Savare (Biraj, 2013)

4.2.2 Fashion Revolution

Pád tejto 8 poschodovej budovy podnietil k vzniku Fashion Revolution. Je to globálna nezisková organizácia, ktorej cieľom je presadzovať udržateľnejší a etickejší módnny priemysel. Jej pobočky možno nájsť aj na Slovensku a v Českej republike. Fashion

Revolution vyzývá módný priemysel na väčšiu transparentnosť a podnecuje spotrebiteľov k väčšiemu záujmu o to, kto vlastne vyrobil ich oblečenie a za akých podmienok.

Fashion Revolution Week je každoročné podujatie, ktoré sa koná v apríli pri príležitosti výročia katastrofy. Počas tohto týždňa robia rôzne rozhovory a kampane v médiách a na sociálnych sieťach, aby zvýšili povedomie o environmentálnych a sociálnych vplyvoch módného priemyslu. Každoročne táto nezisková organizácia zverejňuje Fashion Index, kde uverejňuje ktorá značka je vlastne transparentná. To znamená, že módna značka dodá podklady Fashion Revolution s informáciami, kde sa ich oblečenie vyrába. Táto organizácia následne môže riešiť v akých podmienkach sa toto oblečenie vyrába.

5 DENIM

Denim je špeciálna látka, ktorá má nielen bohatú históriu, ale takisto aj bohaté kultúrne dedičstvo. Je ušitá z bavlny, čo je jedna z najstarších textilných surovín (vznik okolo roku 3500 p.n.l.). „Každý rok sa približne na 33,4 miliónoch hektároch pôdy vo viac ako stovke zemí vypestuje okolo 27,2 miliárd kilogramov bavlny. Najväčším producentom je India, Čína je tesne druhá, Spojené štáty tretie. Bavlnu je možné nájsť v rybárskych sieťach, filtroch na kávu, väzbách kníh, obvazoch, jednorazových plienkach, röntgenoch, dokonca aj v bankovkách. Najviac bavlny sa samozrejme spotrebuje na oblečenie. Obsahuje ju 60% dámskych odevov a 75 % pánskych odevov. Modré džínsy sú 100 % bavlnené.“ (Thomas, 2019, s. 93)

Obrázok 15 Denimové rifle (Rearick, 2019)

Pevná keprová tkanina denim pochádza z francúzskej fráze serge de Nîmes, ktorá označuje typ pevnej tkaniny pôvodne vyrábanej na juhu Francúzska v meste Nîmes. Toto mesto sa dostalo do anglického slova denim. (The denim manual, 2022)

Pravdepodobne teraz na sebe máte džíny. Pokiaľ nie, je dosť pravdepodobné že ste ich mali včera, alebo počas tohto týždňa. Každý jeden človek mal s týmto materiálom vlastnú skúsenosť či dočinenie. Ako raz povedal slávny francúzsky návrhár Yves Saint Laurent. „Príal by som si byť vynálezca modrých džínsov. Majú výraz, skromnosť, sexappeal, jednoduchosť, no proste všetko, čo si od oblečenia želám.“ (Forbes, 2015)

„Antropológovia sa domnievajú, že v akýkoľvek okamžik je polka svetovej populácie oblečená v džínach. Každý rok sa ich vyrobí 5 miliárd. Priemerný Američan vlastní sedmoro džínsov na všetky dni v týždni a každý rok si kupuje štyri nové.“ (Thomas, 2019, s. 93)

S denimom sa môžeme stretnúť napríklad v podobe sukne, rifl'ovej bundy, košele alebo klasických riflí ako ich každý poznáme. To čo robí tento materiál takým špeciálnym, je práve jeho všestrannosť a prispôsobivosť. Existujú nekonečné varianty v ktorých môžeme pracovať s ich odtieňom, sýtosťou, farbou, ale aj narušením a ničením, skrášľovaním, prispôbovaním atď. Vďaka týmto metódam opracovania, vznikajú zakaždým unikátne a jedinečné kúsky.

Štruktúra látky z ktorej je denim, je viditeľná na lícovej strane. Pozostáva z dvoch až troch nití tmavo modrej farby, druhú časť tvorí jedna biela niť. Vďaka tejto kombinácii z blízka pôsobí látka trojrozmerné. (The denim manual, 2022)

5.1 Vývin denimu

Počiatok denimu siaha až niekde do roku 1600, keď materiály ako bavlna, vlna, ľan a hodváb boli vyrábané v krajinách ako Francúzsko a Taliansko. Na začiatku 18. storočia, začali v Amerike hromadne vznikajú textilné závody. Práve tu sa objavili prvé, vtedy nazývané kombinézy do pása. Teraz už sú však známe pod pojmom džínsy. Tieto kombinézy sa stali pracovným odevom pre robotníkov. V tomto období boli džínsy primárne nosené mužmi. Ženy začali džínsy nosiť až niekde v období prvej svetovej vojny. (The denim manual, 2022)

Denim sa stal centrom záujmu až na začiatku sedemdesiatych rokov 20. storočia, kedy krajčír Jacob Davis z Rena v Nevade napísal list svojmu dodávateľovi látok Levimu Straussovi, ktorý vlastnil úspešný obchod s textilom v San Franciscu, či by nemal záujem vyrábať jeho návrh vo veľkom. Jacob šil nohavice pomocou nitov v miestach namáhania. Tento nápad vznikol potom čo ho miestna pracovníčka poprosila, aby pre jej manžela vytvoril odolné nohavice. Straussovi sa tento nápad páčil a zažiadal o patent dňa 20. mája 1873. Dnes spoločnosť Levi Strauss & Co. navrhuje a predáva väčšinu vyrobených džínsov. (The denim manual, 2022)

Obrázok 16 Levi Strauss obchod v San Franciscu (Bass-Krueger, 2019)

Prvá denimová bunda bola vyrobená v roku 1880 značkou Levi Strauss & Co. O pár rokov neskôr bolo vyvinuté syntetické indigo, ktoré sa, rýchlo začalo využívať v textilnom priemysle. V roku 1927 sa na trhu objavil zips, ktorý vyvinula spoločnosť Lee. O pár rokov neskôr spoločnosť Levi's navrhla prvé rifle pre ženy nazývané Lady Levi's. Tieto rifle boli špeciálne navrhnuté pre ženské telo. (The denim manual, 2022)

Obdobie 2. sv. vojny

Počas druhej svetovej vojny v rokoch 1939-1945, bol väčší dopyt po denime. Armáda Spojených štátov amerických v tomto období nakúpila denimové pracovné oblečenie pre svojich pracovníkov. V tom istom období ženy vstupujú do pracovného prostredia ako nová pracovná sila, ktorá nosí denim. Z dôvodu nedostatku civilného oblečenia cena narastá. (The denim manual, 2022)

50. roky

Rozmach hudobného a filmového priemyslu v päťdesiatych rokoch dodal džínsom kultúrny ráz. Marlon Brando a James Dean sa stali rebelskými ikonami so svojimi džínsovými nohavicami s manžetami. Teenageri začali tieto nohavice nazývať rifle.

V rokoch 1955-1968 sa stal denim akýmsi symbolom hnutia za občianske právo pre čiernych. Aktivisti nosili džínsové rifle, overaly a bundy ako symbol pracovného odevu, ktorý nosili otroci a chudobný roľníci.

60. roky

Šesťdesiate roky boli v denime veľkým prínosom. Po prvý krát sa na džínsoch objavil nylón, ktorý pridal rifliam pružnosti a rozťažnosť. V tomto období mal veľký vplyv na módu aj hudobný žáner rokenrol. Mnoho hudobníkov nosilo práve denim. Riff'ová móda bola natoľko diverzifikovaná, že obsahovala výstrih na topánky, zvonové nohavice, záplaty, výšivky, pomalovanie a iné obohatenia. Tieto úpravy sa stali uniformou pre hnutie hippies. (The denim manual, 2022)

70.- 80. roky

V sedemdesiatych až osemdesiatych rokoch vznikli riff'ové sukne, ako druh opätovného použitia starých a zničených riflí. V tomto období, má kultúra homosexuálov takisto veľký vplyv na prúd módy. Obtiahnuté úzke potrhane rifle, ktoré nosili, sa rýchlo ujali zvyškom módneho sveta. Trendy v džínsovom svete stále prináša predovšetkým punková, metalová a roková hudobná scéna, ktorá svet módy inšpirovala nosením vypratých džínsov v kombinácií s tmavším denimom. (The denim manual, 2022)

Napr. v roku 1989 sú tisícky mladých ľudí oblečených v riff'ovom oblečení, oslavujúci pád Berlínskeho múru a ich novo nájdenej slobody.

90. roky

1993 sa v televíznom hite *Beverly Hills, 90210*, po prvý krát objavili rifle s vysokým pásom a po kotníky, ktoré boli v roku 2008 nazvané ako *Mom jeans*.

O rok neskôr sa po prvý krát na trhu objavila technológia laserovým poškodzovaním, ktorá bola vyvinutá firmou na Floride. V tom istom roku sa objavila Madonna na odovzdávaní cien MTV v rifliach s nízkym pásom na zadku, ktoré vďaka tomu mali obrovským bum na trhu. (The denim manual, 2022)

V období deväťdesiatych rokov prevezme hip-hopová scéna velenie, ako najvplyvnejšia subkultúra. Nosia sa predovšetkým nadrozmerné denimové bundy, vrecovité džínsy a dvojité denim, ktorý je ich poznávacím znakom. Dvojité džínsový odev, známy aj ako kanadský smoking, je štýl oblečenia, pri ktorom človek nosí dva džínsové odevy spolu v jednom oblečení. Zvyčajne to znamená nosenie džínsovej bundy alebo košele s párom džínsov. Pri správnom prevedení môže byť odvážnym módnym kúskom, ale pri nesprávnom zladení sa môže považovať aj za módnym nepodarok. V roku 2001 sa napríklad v dvojitém

denime objavili na červenom koberci Britney Spears a Justin Timberlake. (The denim manual, 2022)

Obrázok 17 Dvojitý denim (Jeffrey Mayer, 2001)

Súčasnosť

V roku 2008 sú vo svete populárne farebné rifle, vzory a zvieracie potlače. O rok neskôr sa na trh dostali *jegginsi*, čo je kombinácia džínsov a legín. V roku 2010 sa stali veľmi populárne tzv. *boyfriend jeans*, čo sú vlastne prerobené džínsy zo 60-tych rokov pre ženy. Tieto džínsy sú navrhnuté tak, aby vyzerali ako požičané od priateľa alebo mužského partnera. Medzi hlavné znaky boyfriend džínsov patrí voľnejší strih na bokoch a stehnách, zúžené nohavice a mierne obnosený alebo zošúchaný vzhľad. (The denim manual, 2022)

5.2 Prírodné indigo

Prírodné indigo, zvyčajne využívané na farbenie denimu, je jeden z najstarších prírodných spôsobov farbenia textilu. Indigo sa po prvý krát objavilo v Indii a neskôr začalo byť dodávané do Európy v období grécko-románskej éry. Prírodné indigo je vyrobené z rastliny rodu *Indigofera*. Nevýhodou prírodného indiga je však finančná aj časovo veľmi náročná výroba. Prírodné indigo sa vyrába v šiestich krokoch a to: 1. sadenie a pestovanie, 2. zber, 3. namáčanie, 4. alkalizácia, 5. oxidácia, 6. sušenie. (The denim manual, 2022)

Obrázok 18 Prírodné indigo (The denim manual, 2022)

5.3 Syntetické indigo

Oproti prírodnému je syntetické indigo viac stabilnejšie, má jednotnejšiu farbu a je jednoduchšie s ním pracovať. Syntetické indigo nám umožňuje väčšiu produktivitu výroby a hlavne nižšie náklady. Chemické zloženie indiga bolo vyvinuté nemeckým chemikom Adolfom von Baeyerom v roku 1883. Do komerčnej výroby sa syntetické indigo dostalo v roku 1897. Od roku 1913, syntetické indigo takmer úplne nahradilo prírodné indigo. (The denim manual, 2022).

5.4 Odvrátená strana denimu

„Ak pomineme základné kúsky ako spodné prádlo alebo ponožky, sú modré džínsy najpopulárnejší odev vôbec. Keď sa zrútila budova Rana Plaza, mnohí zamestnanci práve šili alebo kontrolovali džínsy. Džínsy tvorili chrbticu amerického textilného a odevného priemyslu, než značka Levi's presunula všetky časti ich výroby do zahraničia. Džínsy zaviňujú veľa znečistenia behom svojej výroby, aj ku koncu svojho života. Džínsy stelesňujú všetko dobré, zlé a pokrivené v módnom priemysle.“ (Thomas, 2019, s. 93)

Odvrátená stránka denimu, ktorej sa väčšina odevného priemyslu vyhýba je chemické zloženie syntetického indiga. Prakticky väčšinu denimu, ktorý na sebe nosíme sa v 99,99 % farbí syntetickým indigom. Rifle, ktoré nosíme ovplyvňujú naše zdravie viac, ako akýkoľvek iný odev v našom šatníku. Otázka znie, čo sa vlastne všetko v tom syntetickom indigu, ktorý na sebe denne nosíme nachádza.

Syntetické indigo obsahuje až 10 chemikálií, ktorého súčasťou je napríklad ropa, benzén (jedna z potkany), kyanid a formaldehyd ktoré sú pre človeka vysoko škodlivé a toxické, ďalej olovo, ortuť a kadmium. To čo z nich robí jedom je práve dávka. Na jedny rifle sa použijú

až 2 kg týchto chemikálií. Keďže takéto rifle nosíme väčšinu svojho času na svojom tele má to dopad aj na naše zdravie v podobe kožných problémov, rakoviny, neplodnosti a podobne. Samozrejme existuje aj prírodné indigo ktoré som už spomínala, no jeho problémom pre rýchlu módu je samozrejme cena a rýchlosť výroby. Ako povedala Bellosová v knihe *Vláda módy*: „Kde vládnu peniaze, tam nie je priestor na ohľad na ľudí.“ (Thomas, 2019, s. 110)

Obrázok 19 Zafarbená rieka z džínsovej továrne v Tehuacane (Szymaszek, 2007)

Aj bavlna, z ktorej je denim ušitý má svoju odvrátenú stranu. Bavlna, ktorá nie je bio sa nazýva tradičná. Táto bavlna sa radí medzi najšpinavšiu poľnohospodársku plodinu. Celá rada insekticídov na hubenie hmyzu a pesticídov sa používa práve pre túto bavlnu. Táto bavlna takisto spotrebuje obrovské množstvo vody. Na vypěstovanie jedného kilogramu je potreba v priemere 10 tisíc litrov vody a jej spracovanie následne požerie ešte viac, a to okolo 19 tisíc litrov na jedno tričko a džínsy. Pri súčasnom dopyte vody v budúcnosti stúpnu svetové zásoby o 40 %. Tento nárast dopytu môže mať v budúcnosti negatívne dôsledky. (Thomas, 2019)

5.5 Udržateľnosť v džínsovom priemysle

Džínsový priemysel má vysoké environmentálne a sociálne náklady, ktoré sú spojené s produkciou a spracovaním. V poslednej dobe však môžeme pozorovať aj zvýšený dôraz na udržateľnosť v tomto priemysle. Od roku 2010 sa denimové značky začínajú zameriavať na udržateľnosť. Práve udržateľnosť je hlavnou témou posledných rokov v džínsovom priemysle. Rôzne svetové značky sa snažia o neničenie životného prostredia. Veľa značiek začína využívať udržateľné materiály a metódy, ktoré by používali menej vody a elektriny pri výrobe, no predovšetkým menej chemikálií. (The denim manual, 2022)

Například Švédská značka Nudie Jeans vytvorila prvú 100 % organickú džínsovú kolekciu. V roku 2019 vznikol tiež materiál Coreva, ktorý bol patentovaný spoločnosťou Candiani Denim. Táto značka používa priadzu na rastlinnej báze, ktorá nahrádza syntetické vlákna na báze benzínu a vytvára biologicky odbúrateľnú elastickú džínsovú tkaninu. Táto jedinečná technológia napomohla k vytvoreniu prvých kompostovateľných džínsov na svete. Za niekoľko mesiacov sa tieto rifle skutočne stanú kompostom, ktorý hnojí pôdu. Ich cesta vývoju stále pokračuje. Ich myšlienkou do budúcnosti je, aby všetko vyradené oblečenie malo pozitívny vplyv na našu planétu.

Obrázok 20 Rozložené rifle Candiani Denim (Candiani, 2019)

6 KONCEPT

Keďže sa zaujímam o módu a recykláciu, rozhodla som pre upcyklovanie starých džínsových riflí. Vďaka štúdií počas teoretickej časti bakalárskej práce už teraz viem, že ich výroba, ale aj ich koniec zaviňujú veľa negatívnych dôsledkov. Napríklad znečisťovanie prírody, alebo farbenie chemikáliami škodlivými ľudskému telu.

Všetky tieto vymenované aspekty zaviňujú obyčajné modré džínsy. Preto sa mi zdá smutné, že sa tak často menia za nové, hoci by mohli slúžiť ešte veľmi dlho.

Mojim cieľom je dať týmto džínsom druhú šancu a premeniť ich na produkt, ktorý bude mať oveľa dlhšiu životnosť, ako len jeden módný *fast fashion* trend.

Takto vznikol koncept vytvoriť sadu šperkov prostredníctvom upcyklovania starých džínsových odevov. Mojim zámerom je vytvoriť nový a jedinečný materiál, ktorý sa v podobe exkluzívnych šperkov vráti späť do outfitu a dostane tak druhú šancu na dlhodobšie nosenie, nie len počas jednej módnej sezóny.

Proces mojej výroby šperkov z rifľového materiálu zahŕňa rozdrvenie a zmiešanie džínsovej zmesi s iným materiálom, aby vytvoril pevný a odolný materiál. Tento proces zvyšuje odolnosť a pevnosť šperkov, čo je v dnešnej dobe dôležitým faktorom, keďže sa zvyšuje požiadavka na dlho trvácnosť produktov a snaha o ich udržateľnosť.

Okrem toho, táto metóda tvorby šperkov umožňuje aj rozšírenie nápadov na dizajny, keďže materiál môže byť farebne pozmenený, odliaty do najrôznejších tvarov alebo byť doplnený o iné materiálové prvky a vytvárať tak rôzne textúry. Ďalšou výhodou je, že táto metóda tvorby šperkov znižuje množstvo odpadu, keďže celý džínsový materiál je využitý a nie je potrebné vyhadzovať zvyšky.

V súčasnosti sa stále viac zvyšuje záujem o udržateľnosť a trvanlivosť produktov, preto moja forma tvorby šperkov z džínsového materiálu môže mať veľký potenciál v budúcnosti. Je to nielen kreatívna a inovatívna metóda tvorby šperkov, ale aj udržateľná a ekologická voľba.

6.1 Konkurencia

V súčasnej dobe je na trhu množstvo šperkov a doplnkov, ktoré využívajú džínsový materiál ako zdroj svojej tvorby. Avšak, môj koncept tvorby šperkov z džínsového materiálu sa líši od ostatných konkurenčných produktov tým, že nevyužívam len vystrihnuté časti látky, ktoré

potom spájam a vytváram daný šperk, ale prechádzam procesom, kde je džínsový materiál transformovaný na pevný kompozit.

6.1.1 Mosevic

Podobným princípom na ktorom je založená moja práca, vytvára svoje dizajny aj anglická značka Mosevic. Tá sa zaoberá vyrábaním slnečných okuliarí. Zo starého denimu a živice vytvárajú slnečné okuliare. Nastrihané látky denimu potiahnu po obvode okuliarov, látku navrstvia na seba a zalejú živicom. Na vonkajších stranách okuliarového rámu je zachovaná viditeľná štruktúra džínsovinu.

Obrázok 21 Okuliare Mosevic (Mosevic, 2023)

6.2 Tvorba autorského materiálu

Prvým krokom pri tvorbe bolo zozbieranie starého džínsového materiálu. Na skúšku poslúžili moje staré džínsy, ktoré už boli opotrebované. Mojim prvým problémom bolo zistiť, ako zmäkčiť tvrdý a pevný džínsový materiál, aby som z neho bola schopná vytvoriť kašu. Po štúdiu o tomto materiáli som sa dočítala, že je možné ho zmäkčiť namočením do vodnej zmesi obsahujúcej ocot. Staré rifle som rozstrihala na menšie časti a dala na pár dní močiť do vytvorenej vodnej zmesi obsahujúcej ocot a vodu. Po pár dňoch som denim vybrala a dala vysušiť. Potom ako denim trochu zmäkol nasledovala tvorba kaše, aby nebolo poznať že sa jedná o rifľovú látku. Jednotlivé časti som začala strihať po línií šitia riflí na menšie a menšie kúsky. Po strihaní nasledovalo ešte precíznejšie rozmixovanie materiálu. Po týchto

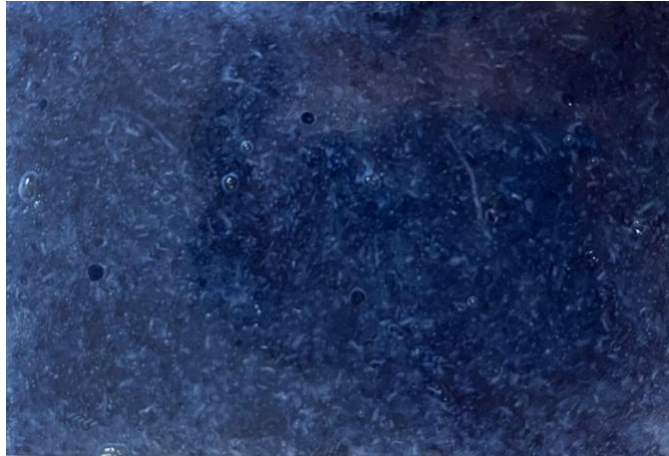
pracovních postupoch som dostala ako výsledok svojej práce bledomodrý chuchvalec, ktorý sa už nepodobal na rifle ako ich poznáme.

Obrázok 22 Rozmixovaná zmes (autorská fotografia)

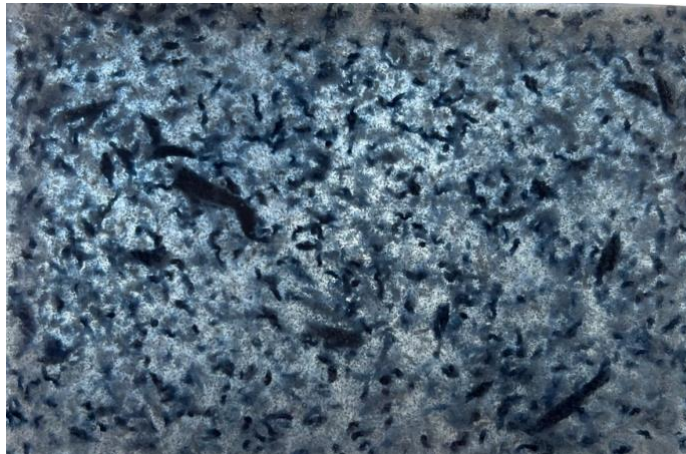
Na skúšku pre zaliatie rifl'ovej kaše som využila klasickú živicu, ktorá slúži na odlievanie drobných predmetov. Aby som našla perfektný pomer medzi rifl'ovou kašou a živicom, vytvorila som niekoľko odliatkov s rozdielnou konzistenciou pomeru. Do zložky A som najskôr primiešala určitú časť rifl'ovej kaše a až následne pridávala zložku B. Po opatrnom premiešaní som zmes vyliala do silikónovej formy. Zmes som nechala vytvrdnúť a po 24 hodinách vybrala z formy. Odliatky som vybrúsila, vyleštila a následne povrch ošetrila lakom určeným na epoxidové odliatky.

Takto som vytvorila štyri odliatky s rôznou hustotou rifl'ovej kaše. Zistila som, že keď 90 % hmoty tvorí denimová kaša, odliatok je nepriehľadný. Kompozit svojou hustotou a materiálovou skladbou už vôbec nepripomínal rifl'ové nohavice. Po dlhšom pozorovaní som zistila, že odliatok sa podobá modrému kameňu Sodalitu.

Obrázok 23 Prvý odliatok s najhustejším pomerom džínsovej zmesi (autorská fotografia)

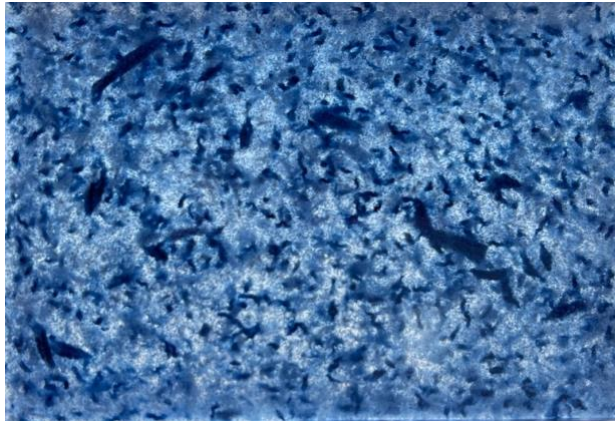
Pri pomere približne 80 % rifl'ovej kaše bol odliatok už priehľadnejší a bolo možné detailnejšie vidieť rifl'ové častice. Po prezretí odliatku vo svetle možno vidieť stavbu a štruktúru vytvorenej zmesi. Odliatok svetlo prepúšťa, ale nie v dostatočujúcej intenzite, aby bolo možné vidieť skrz odliatok na druhú stranu. Zistila som, že tento pomer džínsovej kaše a živice by bol vhodný na prácu s presvetľovaním a vrstvením viacerých odliatkov vedľa seba. Vďaka svetlu bolo krásne vidieť kontrast medzi tmavomodrou a bielou časťou rifl'ovej látky.

Obrázok 24 Odliatok číslo 2 s menšou intenzitou (autorská fotografia)

Tretí odliatok tvoril 50 % džínsovej zmesi a 50 % živice. Džínsová látka sa v tomto pomere viac rozliala. Svojim vizuálom sa tento odliatok veľmi podobal predchádzajúcemu odliatku. Bolo v ňom možno rozlíšiť džínsovú zmes aj živicu. Rozdiel s predchádzajúcim odliatkom však bol vo farbe. Tento odliatok mal oveľa bledšiu a modrejšiu farbu. Stále však

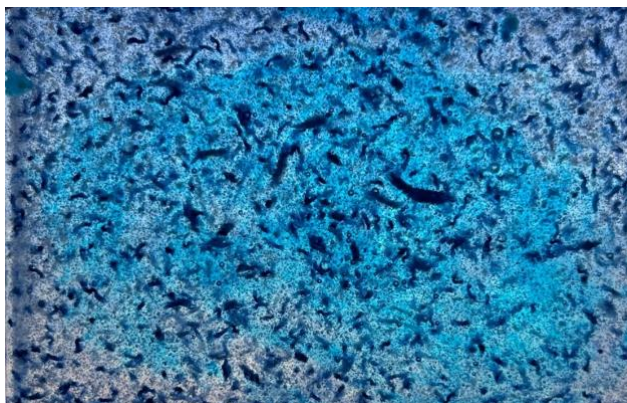
neprepúšťal svetlo v tak dostatočnej intenzite, aby bolo možné ním vidieť naskrz. V kombinácii s predchádzajúcimi odliatkami môže tvoriť skvelú sadu.

Obrázok 25 Odliatok číslo tri (autorská fotografia)

Štvrtý odliatok obsahoval najmenej džinsovej kaše. Je možné v ňom pozorovať väčšie denimové časti, ale aj mini zrnká rifl'ovej látky. Vďaka väčšiemu pomeru živice sa rifl'ová zmes rozliala do celého odliatku a vytvorila zrnitú štruktúru. Rozdiel oproti predchádzajúcim odliatkom nastal vo výskyte modrej škvŕny. V tomto odliatku je možné v strednej časti pozorovať výskyt modrého farbiva, ktoré pustili džínsy do živice. Je to konkrétne chemické indigo, ktoré slúži na zafarbenie džínsových riflí. Viac sa o jeho chemickom obsahu a následkom zmienujem v teoretickej časti bakalárskej práce.

Výhodou by bolo, keby viem ovplyvniť rozptyl modrého indiga a následne ho preniesť do vizuálu dizajnového šperku. Zistila som však, že toto rozliatie farbiva je individuálne a neviem ovplyvniť kedy sa v odliatku objaví a kedy nie.

Obrázok 26 Štvrtý odliatok s najmenším pomerom džinsovej látky (autorská fotografia)

Po preskúmaní štruktúry odliatkov nasledovala skúška pri ktorej som pozorovala, ako sa materiál chová pri možnom rezaní a brúsení. Hrozila totiž možnosť, že v priereze budú trčať časti džínsovej látky. Po prerezaní skúškového materiálu som zistila, že materiál sa aj v priereze chová ako pevný celistvý kus a nezanecháva žiaden textilný odpad v bode rezu.

Brúsením som dosiahla ešte perfektnejší vzhľad bez povrchových nezrovnalostí, na ktorý som následne naniesla lak určený pre odliatky z epoxidu. Tento lak dodal materiálu konečný sklenený vzhľad a lesk. Po materiálovej skúške sa mohlo začať navrhovanie sady šperkov, keďže som už vedela čo si pri danom materiáli môžem dovoliť.

7 SPRACOVANIE NÁVRHU

Vytvorený autorský materiál pôsobí zaujímavo svojim nevšedným výzorom a obsahom, bolo pre mňa dôležité mu vytvoriť vizuál, aby aj jeho dizajn bol rovnako zaujímavý a jedinečný.

7.1 Nároky pri navrhovaní sady šperkov

Moja sada šperkov by mala po vizuálnej stránke obsahovať čisté tvary. Zložité štruktúry a tvary by totiž autorskému materiálu neprospievali. Mojim cieľom pri navrhovaní je nechať vyniknúť vytvorený materiál.

Keďže sa pri mojej bakalárskej práci zaoberám recyklovaním starého materiálu a udržateľnosťou v dizajne, zamerala som sa na nahradenie klasickej toxickéj živice ekologickjším variantom. Pri výrobe živice používajú výrobcovia rôzne toxické látky, ktoré sú škodlivé pre ľudí, ale aj pre životné prostredie. Častokrát nastáva problém aj pri recyklácii tohto materiálu. Tieto aspekty ma podnietili premýšľať nad udržateľnejším materiálom. Po štúdií a hľadaní nového materiálu som sa cez stránku materiO⁴ dostala k Meba bioresin.

7.1.1 Meba bioresine

Meba bioresine je firma, ktorá sídli v Taliansku a bola založená Lorenzom Gonellom. Táto firma vytvára živicu v najrôznejších farbách na mieru podľa prianí zákazníka. Ich cieľom je viesť ekologickjšiu variantu pri vytváraní módnych doplnkov. *Meba bioresin* je prvým výrobcom, ktorý vyrába certifikovaný bio polymér z obnoviteľných zdrojov.

Táto živica pozostáva z biomasy a ďalších surovín z obnoviteľných zdrojov. Jej výroba drasticky znižuje spotrebu fosílnych zdrojov, emisií CO₂ a toxického odpadu.

Meba bioresine je založený na procese upcyklácie zložiek, ktoré dostávajú nový život v bio polyméroch. Počas procesu sa nepoužívajú žiadne zložky živočíšneho pôvodu ani zložky určené pre ľudský potravinársky priemysel. Obsahom tejto živice je odpad z kukuričného škrobu, odpad z cukrovej trstiny, rastlinné oleje a tuky. Zloženie tejto živice percentuálne pozostáva zo 67 % obsahu biologického materiálu a 41 % uhlíka na biologickej báze podľa normy ASTM D6866.

Normy ASTM D6866 je medzinárodná norma, ktorá definuje spôsob merania množstva biologickej zložky v materiáloch. Používa sa najmä na určovanie podielu biologických

zdrojov v palivách a iných chemických výrobkoch. Podľa tejto normy sa určuje percentuálny podiel uhlíka na biologickej báze v materiáloch.

Spoločnosť Underwriters Laboratories Inc. je jednou z najviac uznávaných spoločností v oblasti ekologickej udržateľnosti. Je renomovanou a nezávislou organizáciou v oblasti overovania a certifikácie produktov v súvislosti s bezpečnosťou a udržateľnosťou. Táto organizácia udelila firme Meba certifikát ECV (Environmental Claim Validation). (Meba, 2021)

Obrázok 27 Manžety z Meba bioresin (Meba, 2021)

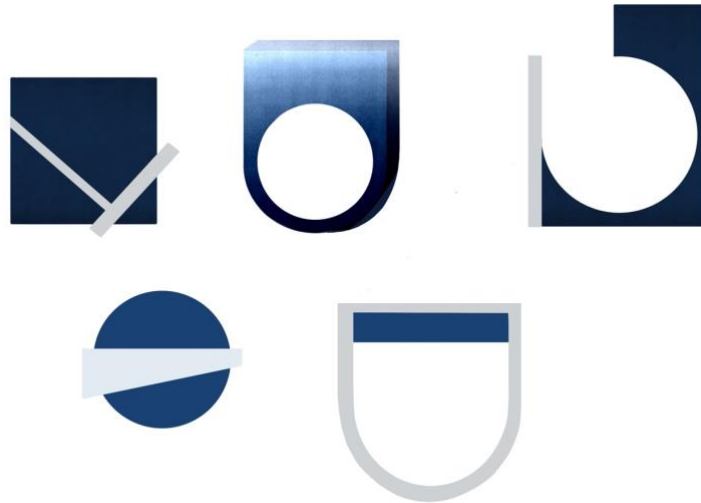
7.2 Inšpirácia

Prameň mojej inšpirácie tkvie z prísnej geometrie a minimalizmu. Geometriu a minimalizmus možno nepochybne nazývať piliermi moderného dizajnu. Ich vzájomná kombinácia pri navrhovaní prináša nekonečné možnosti dizajnov, ktoré okúzlia svojou jednoduchosťou, ale aj čistotou prevedenia. Zmes geometrických tvarov a odvážnych materiálov často vytvára fascinujúce a očarujúce šperky. Práve táto kombinácia by môjmu autorskému materiálu napomohla k podtrhnutiu jeho výnimočnosti.

7.3 Návrhy

Počas prvotných skíc som vedela, že chcem, aby súčasťou sady šperkov boli dva prstene a náušnice. Zároveň som sa venovala aj návrhu brošne, ktorá sa zdala byť vhodným

doplňkom k dvojici. Avšak počas ďalšieho vývoja a úprav sa môj pohľad na sadu šperkov pozmenil. Prstene sa stali dominantným dizajnovým prvkom a miesto brošne som do sady zahrnula náhrdelník.

Obrázok 28 Prvé skice (autorská fotografia)

7.4 Doplnkový materiál

Moje skice návrhov sa postupne vyvíjali a ja som si uvedomila, že džínsovému odliatku prospeje a podtrhne jeho vizuál doplnkový materiál. Pri návrhu bolo potrebné zvoliť vhodný šperkársky materiál, ktorý bude dokonale kontrastovať s modrou farbou džínsov a zároveň sa s ním bude dobre pracovať. Takto som sa rozhodla pre striebro, ktoré svojou lesklou povrchovou úpravou a sivou farbou dokáže perfektne podtrhnúť jedinečný charakter džínsových odliatkov.

Výber správneho materiálu je veľmi dôležitý, preto som venovala veľkú pozornosť hľadaniu správnej kombinácie. Striebro nielenže dokonale kontrastuje s džínsovou textúrou, ale tiež som si bola istá, že bude dlhodobo odolné a bude sa ľahko udržiavať. V mojich šperkoch používam striebro s označením Ag 925. To znamená, že v zliatine, ktorú používam je najmenej 925 dielov čistého striebra z celkových 1000 dielov.

7.5 Návrh sady šperkov

Pri tvorbe sady šperkov som si za vzor zobrala geometrické tvary, konkrétne kruh a lichobežník. Tieto tvary boli pre mňa dôležité, pretože v ich prísnej geometrii som videla potenciál pre minimalistický a elegantný dizajn šperkov. Autorský materiál mal byť hlavným dominantným prvkom sady. Použitie striebra malo potom len podčiarknuť eleganciu a minimalistický dizajn.

Aby som sa dostala k finálnej verzii sady, vytvorila som niekoľko návrhov, pričom každý z nich bol navrhnutý s dôrazom na prísnu geometriu a minimalizmus. Tento proces mi umožnil vybrať najlepší dizajn, ktorý splnil všetky požiadavky a zároveň bol esteticky príjemný a vyvážený pre ľudské oko.

7.5.1 Tvarový vývoj prsteňov

Ako prvé som začala navrhovať prstene. Od nich sa potom odvíjal zvyšný vizuál sady šperkov. Spodnú časť prsteňa tvorí striebro. Horná časť, ktorá bude na ruke viditeľná pozostáva z autorského materiálu.

Obrázok 29 Tvarový vývin prsteňov (autorská fotografia)

Po návrhoch rôznych variantov prsteňov prišiel čas na výber finálnej dvojice. Rozhodla som sa pre dve varianty, z ktorých jedna mala celú skosenú stranu vrchnej hrany a druhá len polovicu skosenia vrchnej hrany. Vďaka tejto kombinácii vznikla dvojica prsteňov, ktoré sa

budú pri nosení na jednom prste prekryvať a krásne vynikne kontrast medzi autorským materiálom. V jednom prstene bude totiž použitej viac džínsovej zmesi ako v druhom. Tým docielim, že budú od seba prstene farebne aj svetelne rozlíšené.

7.5.2 Tvarový vývoj náušnic

Tvar náušnic sa odvíjal od princípu využitého na prsteňoch. Dizajn zahŕňa skosenie vrchnej hrany. Avšak, rozdiel medzi náušnicami a prsteňmi spočíva v ich orientácii. Spodnú časť náušnic a polkruh tvorí autorský materiál, zatiaľ čo vrchná časť pozostáva zo striebra. V strede vrchnej striebornej kružnice je vytvorený výrez, na ktorom je menší strieborný driek, slúžiaci na vloženie do ušnej dierky. Na pevné uchytenie, aby náušnice nevypadávali pomôže ešte puzeta na zaistenie z druhej strany ucha.

7.5.3 Tvarový vývoj náhrdelníka

Dizajn náhrdelníka prešiel viacerými zmenami počas svojho vývoja. Prvý návrh spočíval z kružnice a lichobežníka zo striebra. Priestor, ktorý vytvorili tieto dva geometrické tvary mal slúžiť na autorský materiál.

Obrázok 30 Prvá verzia náhrdelníka (autorská fotografia)

Dizajn bolo ďalej potrebné upraviť a zjednodušiť. Odstránila som spodnú líniu zo striebra, ktorá obopínala autorský materiál. Kruhový strieborný profil som nahradila hranatým

a kružnicu vpísala do rozmerov lichobežníka. Zväčšila som aj priemer výseku, ktorý slúžil na prestrčenie cez krk.

Obrázok 31 Druhá verzia náhrdelníka (autorská fotografia)

Šperk čakala ešte posledná úprava keďže váha a cena striebra prevýšili môj daný rozpočet. Odstránila som okrúhlu časť tvorenú striebrom a nahradila ju autorským materiálom.

7.5.4 Uzamykanie a retiazka

Aby šperk po nasadení nezliezal a nepadal z krku, bola pridaná ešte strieborná tenká retiazka so zapínaním. Retiazka, ktorá bola poriadena na uchytenie je sériovo vyrábaná. Zámok, ktorý sa použil na zapínanie je klasická karabínka. Aby retiazka udržala ťažký šperk bola zaliata do autorského materiálu.

8 REALIZÁCIA

Predtým, než som sa mohla pustiť do výroby finálnej sady šperkov, bolo pre mňa dôležité vytvoriť skúšobné verzie. Počas tohto procesu som sa zameriavala na veľkostný pomer, ktorý by bol použitý vo finálnej verzii produktu. Bolo pre mňa kľúčové nájsť perfektný pomer tvaru a veľkosti, ktorý by bol ideálny pre pohodlné nosenie na tele a zároveň atraktívny pre ľudské oko.

8.1 Rapid prototyping

Rapid prototyping je metóda, vďaka ktorej môžeme vytvárať fyzické modely alebo prototypy pomocou digitálnych softvérov. Táto forma navrhovania je veľmi obľúbená v produktovom dizajne, architektúre a rôznych iných technických odvetviach.

Táto metóda nám pomáha lacno a rýchlo vytvárať nové nápady a skúšobné varianty. Môžeme vďaka tomu dôjsť na chyby alebo problémy v návrhu, ktoré sme predtým možno prehliadli. Existuje niekoľko metód rapid prototypingu. Patrí sem napríklad 3D tlač, CNC obrábanie, lisovanie atď. (Nováková, 2013)

Rapid prototyping som pri šperku využila aj ja. Skúšobné verzie z 3D tlače mi umožnili experimentovať s proporciou jednotlivých častí šperkov. Zameriavala som sa na detaily, ako je hrúbka striebra, šírka autorského materiálu a tvar geometrie, aby som dosiahla vizuálnu harmóniu a esteticky príjemný výsledok. Dôležité bolo zohľadniť aj funkčné hľadisko, aby bol šperk pohodlný na nosenie a neobmedzoval pohyb.

Šperky som vymodelovala v rozmere 1:1 v programe Rhinoceros a následne využila možnosť školskej 3D tlače. Vďaka tejto skúške som postrehla posledné nedostatky na návrhu a upravila veľkosti finálnej sady.

Obrázok 32 Skúška z 3D tlače (autorská fotografia)

Finálne verzie šperku, ktoré prešli poslednými úpravami som znovu dala tlačiť na 3D tlač. Tieto výtlačky mi slúžili v nasledujúcom kroku, pri tvorbe silikónovej formy.

8.2 Silikónová forma

Spomínané výtlačky z 3D tlače som najskôr skontrolovala, aby boli hladké a čisté. Každý nedostatok by bol totiž neskôr viditeľný na výslednej silikónovej forme. Odstránila som všetky podporné štruktúry vzniknuté počas 3D tlače a vyhladila nerovnosti.

Na tvorbu silikónovej formy som použila lukoprén N Super transparentný. Má najnižšiu viskozitu a je skvelý na odlievanie detailných prác. Preto som ho zvolila na tvorbu silikónovej formy pre šperk. Keď sa zmieša viskózna kaučuková pasta spolu s katalyzátorom nastáva následne vulkanizácia na silikónovú gumu. (Barvárna, 2013)

Na prácu s lukoprénom som si našla vhodné pracovné prostredie. Na stole som si vytvorila štvorcovú ohrádku, do ktorej stredu som následne upevnila šperky, aby sa nepohli.

Pripravila som si silikón podľa návodu od výrobcu. Zmiešala som vyššie spomínané zložky a pomaly zmes vyliala do ohrádky. Dôležité je pomaly liať zmes, aby sa predišlo k tvorbe vzduchových bublín. Po vyskytnutí pár bublín som ich jednoducho prepichla ihlou.

Silikón som nechala úplne vytuhnúť podľa pokynov v návode. Vytuhnutie nastalo po 24 hodinách. Šperky z 3D tlače som následne pomaly vybrala z vytvorenej silikónovej formy. Pri výbere pomohlo mierne pohýbanie formy pre uvoľnenie šperkov z 3D tlače. Takto vyrobená silikónová forma je pripravená k svojmu účelu výroby. Týmto spôsobom som si vytvorila tri rozličné formy. Jedna slúži pre náhrdelník, druhá pre prstene a tretia na náušnice.

8.3 Výroba riffovej zmesi

Pre realizáciu sady šperkov bolo nevyhnutné pripraviť džínsovú zmes, ktorá sa neskôr zmiešala s bio živicom. Na tento účel som použila dvoje staré džínsy, ktoré mi darovala moja rodina. Pred začatím procesu som namočila rifle. Nechala som ich na niekoľko dní ponorené v roztoku obsahujúcom ocot, aby sa zmäkčili a vyčistili. Po vybratí z roztoku som rifle dôkladne vysušila a mohla som začať s prípravou zmesi.

Najprv som ich podľa línie šitia rozdelila na malé časti a následne ich rozstriala na milimetrové kúsky. Potom som ešte dôkladnejšie rozdrvila tieto kúsky na jemnú kašu. Táto zmes bola následne pripravená na svoje ďalšie použitie pri výrobe šperkov.

8.4 Výroba prsteňov

Ako prvé som si pripravila dva strieborné štvorcové drôty o hrúbke 3x3 mm. Dĺžka použitého drôtu na jeden prsteň bola 33 mm. Na jeho koncoch som zrezala z každej strany malú časť, aby som vytvorila zúbok, ktorý posluží ako zámok po spojení s bio živickou.

Na vytvorenie polkruhového tvaru som použila kovový trň na ktorom som si kladivom vyklepkala požadovaný priemer a tvar. Pre zbavenie sa jemných rýh na striebornom drôte, ktoré vznikli popri práci, som použila diamantové ihlové pilníky. Brúsnym papierom som potom následne ešte jemne dočistila povrch polkruhového drôtu, aby som ho zbavila posledných drobných nedokonalostí.

Nasledovalo použitie vytvorenej silikónovej formy. Do kanálika kde patrí striebro som vložila predom opracovaný polkruhový štvorcový drôt.

Nasledovala príprava autorského materiálu, ktorý sa bude nalievať do formy kde sa spojí s pripraveným striebrom. Pár dní pred zalievaním som si ešte vytvorila kašu zo starých džínsových riflí. Túto predpripravenú zmes som spojila s látkou A od *Meba bioresin*. Staré džínsy a látku som pomaly miešala, aby sa denimová kaša rovnomerne rozliala. Následne som pridala látku B a znova pomaly miešala zmes, aby sa nevytvorili žiadne vzduchové bubliny. Autorský materiál som opatrne vyliala do silikónovej formy a spojila so striebrom. Prstene som nechala úplne vytvrdnúť a po 24 hodinách som ich vybrala zo silikónovej formy. Ako prvé som sa uistila či je strieborný hranol pevne fixovaný k autorskému materiálu. Prstene držali pevne pokope. Finálny rozmer prsteňov je na šírku 25 mm, výška 35 mm a šírka 3 mm.

8.5 Výroba náušnic

Výroba náušnic prebiehala podobným princípom ako výroba prsteňov. Znova som si pripravila dva strieborné štvorcové drôty o hrúbke 3x3 mm a dĺžke 25 mm. Nasledoval presne rovnaký postup ako pri tvorbe polkruhu zo striebra pri prsteňoch. Zmena nastala v tom, že zámok pre zaliate do autorského materiálu sa nachádzal už len na jednom konci strieborného drôtu. Na druhý koniec som totiž prispájkovala strieborný driek puzety o rozmere 1x10 mm. Na koniec hrany som aplikovala borax, na ktorý som naniesla spájku. Plynovým horákom som rovnomerne zohrievala striebro. Po rozpustení spájky sa strieborný drôt spojil s driekom puzety. Po schladení nasledovalo znovu brúsenie diamantovými pilníkmi a brusnými papiermi.

Striebro som vložila do silikónovej formy a nasledoval rovnaký postup ako pri prsteňoch. Opäť som vyliala zmes k predpripravenému striebru. Rozdiel nastal len v hustote riff'ovej zmesi a bio živice, aby sa šperky od seba farebne líšili. Finálny rozmer náušnic je na šírku 20 mm, výška 35 mm a šírka 3 mm.

8.6 Výroba náhrdelníka

Výroba náhrdelníka zabrala najviac času, pretože to bola najzložitejšia a najväčšia časť zo sady. Ako prvé som začala s prípravou štyroch strieborných štvorcových drôtov o hrúbke 3x3 mm. Dĺžka jednej dvojice bola 40 mm a dĺžka druhej 70 mm. Väčšiu a menšiu časť som k sebe spájkovala a vytvorila tak ostrý trojuholník bez tretej strany. Jednu stranu som musela zrezať do ostrého uhla, aby perfektne doľahla na autorský materiál, do ktorého sa bude zalievať. Na okrajoch som znovu vytvorila zámky, ktoré sa budú zalievať do autorského materiálu. Striebro na konci znovu prešlo jemným brúsením nedokonalostí, ktoré vznikli počas práce.

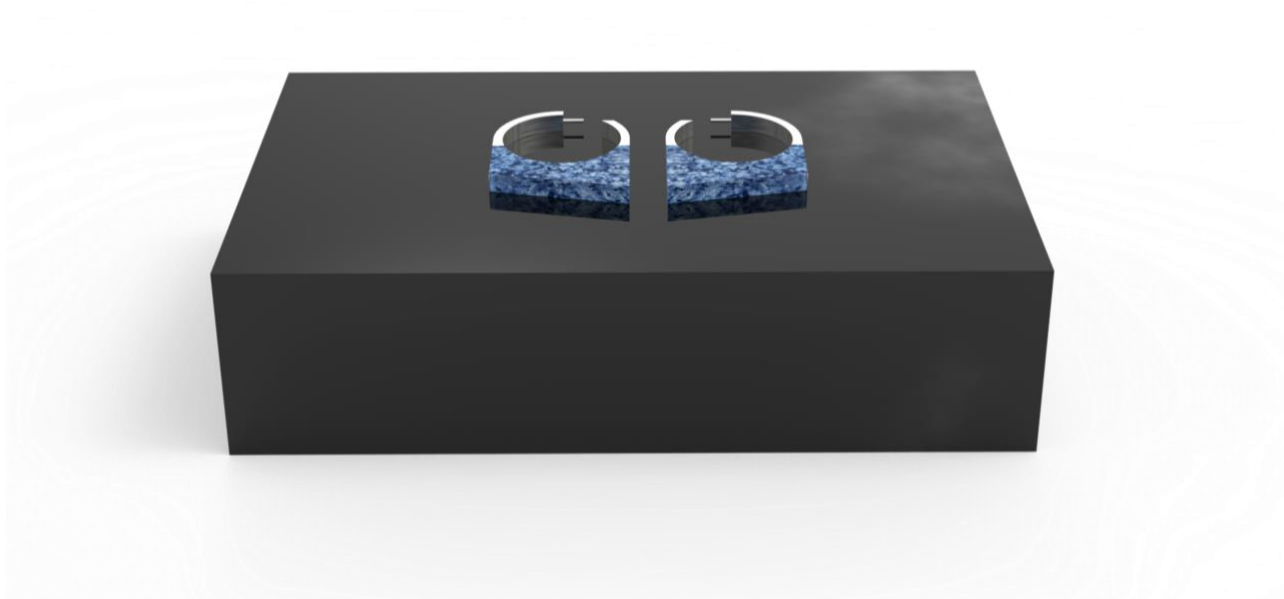
Ešte predtým ako som sa chystala zaliť šperk, som si musela pripraviť očka, ktoré sa budú zalievať do autorského materiálu. Budú slúžiť na neskoršie pripojenie retiazky so zámkom.

Strieborné časti som vložila do silikónovej formy. Nasledovala príprava zmesi bio živice a riff'ovej kaše. Po premiešaní som pomaly vyliala zmes do formy. Použila som len malú časť živice, pretože nasledovalo vloženie drôtu na spevnenie tenkých stien. Keďže riff'ová kaša bio živicu zahustila, umožňovalo mi to po vyliatí živice vložiť časť retiazky na kraje polkruhu, bez toho aby sa pohlí, alebo prepadli.

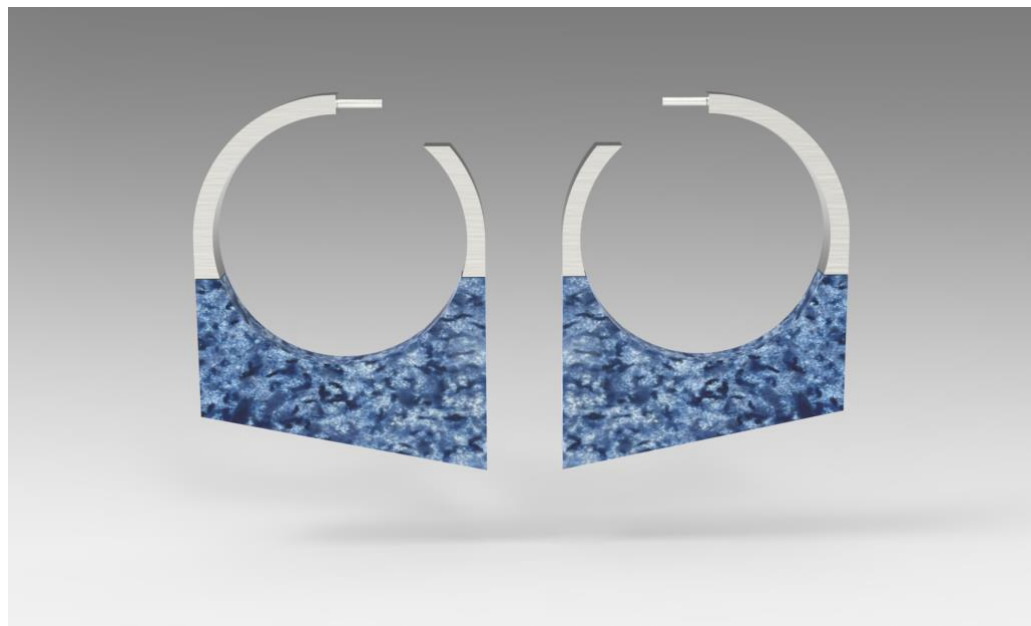
Po 30 hodinách som sa vrátila k šperku a opatrne ho vybrala zo silikónovej formy. Skontrolovala som ako sa spojilo striebro s autorským materiálom a či pevne drží svoj tvar. Na koniec sa pripojila ešte retiazka so zámkom a náhrdelník bol hotový. Finálny rozmer náhrdelníka je na šírku 220 mm, výška 35 mm a šírka 3 mm.

8.7 Finálna sada šperkov

Sada šperkov je dizajn, kde sa autorský materiál spája so starými džínsovými látkami, ktoré dostali svoju druhú šancu. Táto unikátna kombinácia prírodného bioresinu Meba a džínsových tkanín vytvára jedinečný a originálny vzhľad. Každý kúsok šperku je obohatený o lesk a noblesu striebra, čo mu dodáva na nádhere a hodnote.

Obrázok 33 Náušnice na podnose (autorská vizualizácia)

Obrázok 34 Náušnice z predu (autorská vizualizácia)

Obrázok 35 Prstene na podnose (autorská vizualizácia)

Obrázok 36 Prstene z boku (autorská vizualizácia)

Obrázok 37 Prstene z predného pohľadu (autorská vizualizácia)

Obrázok 38 Náhrdelník na podnose (autorská vizualizácia)

Obrázok 39 Náhrdelník (autorská vizualizácia)

ZÁVER

Proces navrhovania a vytvárania sady šperkov bol pre mňa neobyčajný, plný hľadania nových možností a kreatívnych riešení. Dôležitú úlohu v tejto bakalárskej práci hrala udržateľnosť a upcycling.

Módny priemysel v súčasnosti tvorí najväčší odpad zo všetkých, preto bolo mojim cieľom dať druhú šancu džínsovému materiálu, ktorý spôsobuje svojou výrobou tak veľa zlého. Počas štúdie som sa dozvedela viac o praktikách v módnom priemysle a zmenilo to môj doterajší pohľad na módu. O to bolo pre mňa dôležitejšie nájsť nový spôsob využitia starých džínsov a ich následnú transformáciu do jedinečných dizajnových kúskov.

Pri tvorbe som sa snažila zachytiť pôvodný charakter džínsových materiálov a zároveň ich pretransformovať do niečoho nového a originálneho. Každý šperk z tejto sady je preto unikátny a nosí v sebe svoju vlastnú identitu. Kontrast medzi džínsovým materiálom a striebrom vytvára zaujímavú harmóniu a zvyrazňuje ich estetickú hodnotu.

Sada šperkov, ktorú som vytvorila, je viac než len módnym doplnkom. Každý šperk vyjadruje umeleckú tvorivosť a odkazuje na dôležitosť recyklácie a upcyclingu v módnom priemysle. Sada šperkov v sebe nesie kúzlo minulosti v podobe starých, opotrebovaných džínsov, ktoré som premenila do jedinečných dizajnov.

Verím, že tieto šperky potešia nielen milovníkov originálneho a jedinečného dizajnu, ale aj tých, ktorí chcú podporiť recykláciu a upcycling v módnom priemysle. Moja práca je prínosom k tvorbe udržateľnejších a kreatívnejších šperkov. Dúfam, že inšpiruje ďalších dizajnérov premýšľať o spôsoboch, ako môžeme znížiť environmentálny dopad módného priemyslu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BARVÁRNA [online], 2013. *Lukopren N super*. Čáslav: KVADRANT ČÁSLAV [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://eshop.barvarna.cz/lukopren-n>
- BLAŽEK, Timotej, 2015. *Vybrané kapitoly z dějin šperku*. V Olomouci: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4623-3.
- CANDIANI, Alberto, 2019. *Candiani: denim* [online]. Italy [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.candianidenim.com/en>
- ČAVOJCOVÁ, Eva, 2016. *Remeslo, Umenie, Dizajn*. Bratislava: Ústredie ľudovej umeleckej výroby, *In Revue o hodnotách remesla a dizajnu*. roč. 17, č. 2, ISSN 1335-5457.
- FASHIONARY, 2022. *The denim manual: A complete visual guide for the denim industry*. Hong Kong: Fashionary International. ISBN 978-988-77111-3-1.
- FETTOLINI, Jose Luis, 2018. *Sustainable jewellery: Principles and Processes for Creating an Ethical Brand*. Malaysia: Promopress. ISBN 978-84-16851-20-1.
- IVANCOVÁ, Darina, 2011. *Křišťálová pryskyřice: šperky a přívěsky*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3395-1.
- KŘÍŽOVÁ, A., 2009. *Ornament - oděv - šperk: archaické projevy materiální kultury*, Brno: Masarykova univerzita.
- KŘÍŽOVÁ, Alena, 2015. *Šperk od antiky po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny odívání. ISBN 9788074223112.
- KULA, Daniel, Elodie TERNAUX a Quentin HIRSINGER, 2012. *Materiology: průvodce světem materiálů a technologií pro architekty a designéry*. Praha: Happy Materials. ISBN 978-80-260-0538-4.
- LEVIN, Maria Erixon, 2001. *Nudie Jeans Co. Nudie Jeans* [online]. Gothenburg [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.nudiejeans.com>
- MCGRATH, Jinks, 2010. *The new encyclopedia of jewellery making techniques*. Kent: Search Press. ISBN 978 1 84448 621 2.
- MEBA, Meba bioresin, 2021. *Meba. Meba bioresine* [online]. Italy: Meba S.a.S. [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://mebabioresine.it/en>

MOSEVIC, 2023. *Mosevic. Mosevic* [online]. England: Mosevic [cit. 2023-05-11]. Dostupné z: <https://mosevic.com>

MUTHU, S.S., 2016. *Textiles and clothing sustainability: recycled and upcycled textiles and fashion*, Singapore: Springer. Available at: <https://proxy.k.utb.cz/login?url=https://link.springer.com/10.1007/978-981-10-2146-6>.

NOVÁKOVÁ, Ludmila, 2013. *Využívání technologie Rapid Prototyping*. In: Engineering [online]. Žilina: MEDIA/ST, s. r. o., publishing house [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.engineering.sk/clanky2/informacne-technologie/1561-vyuivanie-technologie-rapid-prototyping>

POSPÍŠILOVÁ, D. et al., 2022. *Umění šperku v zemích Orientu*, Praha: Národní muzeum.

RŮŽIČKA, Antonín, 2023. *Sodalit*. In: *Mesačný kameň* [online]. Nitra [cit. 2023-05-05]. Dostupné z: <https://mesacnykamen.sk/sodalit/>

SAINT LAURENT, Yves, 2015. Thoughts on the business of life. In: Forbes [online]. Jersey City: Forbes.com LLC™ [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/quotes/10407/>

SOMERS, Carry a Orsola DE CASTRO, 2013. *Fashion Revolution* [online]. Eastcastle House, 27/28 Eastcastle Street, London [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.fashionrevolution.org>

THOMAS, Dana, 2019. *Fashionopolis: The Price of Fast Fashion and the Future of Clothes*. London: Penguin Press. ISBN 978-0735224018.

YOUNG, Anastasia, 2010. *The workbench guide to jewelry techniques*. London: Thames & Hudson. ISBN 978-0-500-51514-3.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd'. A tak d'alej

Napr. Například

Tzv. Takzvané

3D Trojrozmerný

°C Stupeň celzia

p.n.l. Pred našim letopočtom

ZOZNAM OBRÁZKOV

- Obrázok 1 Záves s dvoma včelami: KŘÍŽOVÁ, Alena, 2015. *Šperk od antiky po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny odívání. ISBN 9788074223112..... 12
- Obrázok 2 Gemma Augustea: KŘÍŽOVÁ, Alena, 2015. *Šperk od antiky po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny odívání. ISBN 9788074223112..... 12
- Obrázok 3 Náhrdelník od Hansa Reimera, 1575: KŘÍŽOVÁ, Alena, 2015. *Šperk od antiky po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny odívání. ISBN 9788074223112 13
- Obrázok 4 Náramok s prsteňom s motívom hada, Alfons Mucha: KŘÍŽOVÁ, Alena, 2015. *Šperk od antiky po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny odívání. ISBN 9788074223112 14
- Obrázok 5 Nákrčník od Cartier: KŘÍŽOVÁ, Alena, 2015. *Šperk od antiky po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, Dějiny odívání. ISBN 9788074223112..... 15
- Obrázok 6 Náhrdelník od Anni Albers: BLAŽEK, Timotej, 2015. *Vybrané kapitoly z dějin šperku*. V Olomouci: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4623-3..... 16
- Obrázok 7 Brošňa od Margaret de Patta: BLAŽEK, Timotej, 2015. *Vybrané kapitoly z dějin šperku*. V Olomouci: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4623-3..... 17
- Obrázok 8 Brošňa, Anton Čepka: BLAŽEK, Timotej, 2015. *Vybrané kapitoly z dějin šperku*. V Olomouci: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4623-3..... 17
- Obrázok 9 Náhrdelník, Lam De Wolf: BLAŽEK, Timotej, 2015. *Vybrané kapitoly z dějin šperku*. V Olomouci: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4623-3..... 18
- Obrázok 10 Náhrdelník, Caroline Broadhead: BLAŽEK, Timotej, 2015. *Vybrané kapitoly z dějin šperku*. V Olomouci: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4623-3.18
- Obrázok 11 Christoph Zellweger, náhrdelník: BLAŽEK, Timotej, 2015. *Vybrané kapitoly z dějin šperku*. V Olomouci: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4623-3.19
- Obrázok 12 Striebro: YOUNG, Anastasia, 2010. *The workbench guide to jewelry techniques*. London: Thames & Hudson. ISBN 978-0-500-51514-3.....21
- Obrázok 13 Odliatky zo živice: IVANCOVÁ, Darina, 2011. *Křišťálová pryskyřice: šperky a přívěsky*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3395-1.....22
- Obrázok 14 Zrútená budova Rana Plaza v Savare: BIRAJ, Andrew, 2014. *Rana Plaza disaster one year on - in pictures*. In: The Guardian [online]. Londýn [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/gallery/2014/apr/24/rana-plaza-disaster-one-year-on-in-pictures>.....25
- Obrázok 15 Denimové rifle: REARICK, Lauren, 2019. *Everything You Need to Know About Denim Day*. In: Teen Vogue [online]. California [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://www.teenvogue.com/story/denim-day>.....27
- Obrázok 16 Levi Strauss obchod v San Franciscu: BASS-KRUEGER, Maude, 2023. *Vogue encyclopaedia: The history of denim jeans*. In: Vogue France [online]. France [cit. 2023-05-

01]. Dostupné z: https://www.vogue.fr/fashion/article/vogue-encyclopaedia-the-history-of-denim-jeans	29
Obrázok 17 Dvojitý denim: MAYER, Jeffrey, 2022. Look Back at Britney Spears and Justin Timberlake's Iconic Matching Denim Moment. In: People [online]. New York: Dotdash Meredith publishing family [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: https://people.com/style/britney-spears-justin-timberlake-matching-denim-moment-20th-anniversary/	31
Obrázok 18 Prírodné indigo: FASHIONARY, 2022. <i>The denim manual: A complete visual guide for the denim industry</i> . Hong Kong: Fashionary International. ISBN 978-988-77111-3-1.	32
Obrázok 19 Zafarbená rieka z džínsovej továrne v Tehuacane: SZYMASZEK, Jennifer, 2007. <i>Distressed denim trend costs Mexican farmers the earth</i> . In: The Guardian [online]. London: Guardian Media Group [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: https://www.theguardian.com/environment/2007/aug/17/waste.pollution	33
Obrázok 20 Rozložené rifle Candiani Denim: CANDIANI, Alberto, 2019. <i>Candiani: denim</i> [online]. Italy [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: https://www.candianidenim.com/en	34
Obrázok 21 Okuliare Mosevic: MOSEVIC, 2023. <i>Mosevic. Mosevic</i> [online]. England: Mosevic [cit. 2023-05-11]. Dostupné z: https://mosevic.com	36
Obrázok 22 Rozmixovaná zmes (autorská fotografia)	37
Obrázok 23 Prvý odliatok s najhustejším pomerom džínsovej zmesi (autorská fotografia)	38
Obrázok 24 Odliatok číslo 2 s menšou intenzitou (autorská fotografia)	38
Obrázok 25 Odliatok číslo tri (autorská fotografia).....	39
Obrázok 26 Štvrtý odliatok s najmenším pomerom džínsovej látky (autorská fotografia) .	39
Obrázok 27 Manžety z Meba bioresin: MEBA, Meba bioresin, 2021. <i>Meba. Meba bioresine</i> [online]. Italy: Meba S.a.S. [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: https://mebabioresine.it/en	42
Obrázok 28 Prvé skice (autorská fotografia)	43
Obrázok 29 Tvarový vývin prsteňov (autorská fotografia)	44
Obrázok 30 Prvá verzia náhrdelníka (autorská fotografia).....	45
Obrázok 31 Druhá verzia náhrdelníka (autorská fotografia)	46
Obrázok 32 Skúška z 3D tlače (autorská fotografia)	47
Obrázok 33 Náušnice na podnose (autorská vizualizácia).....	51
Obrázok 34 Náušnice z predu (autorská vizualizácia).....	51
Obrázok 35 Prstene na podnose (autorská vizualizácia).....	52

Obrázok 36 Prstene z boku (autorská vizualizácia).....	52
Obrázok 37 Prstene z predného pohľadu (autorská vizualizácia).....	53
Obrázok 38 Náhrdelník na podnose (autorská vizualizácia).....	53
Obrázok 39 Náhrdelník (autorská vizualizácia).....	54